

Småbarnspedagogiken som utgångspunkt för förebyggande familjearbete

En kvalitativ studie

Janette Ekström
Michelle Nordström

Examensarbete för YH-examen inom social- och hälsovård

Utbildning: Socionom (YH)

Åbo 2020

EXAMENSARBETE

Författare: Janette Ekström och Michelle Nordström

Utbildning och ort: Socionom (YH), Åbo

Handledare: Susanne Davidsson

Titel: Småbarnspedagogiken som utgångspunkt för förebyggande familjearbete - En kvalitativ studie

---

Datum 27.4.2020

Sidantal 49

Bilagor 4

Abstrakt

Det här examensarbetet är en del av Yrkeshögskolan Novias projekt *Resursstarka barn* och syftet med arbetet är att undersöka småbarnspedagogiken som utgångspunkt för förebyggande familjearbete. I arbetet definieras förebyggande familjearbete som förebyggande stöd till familjer för att stärka föräldraskapet.

Arbetets frågeställningar är: Hur förhåller sig personal till småbarnspedagogiken som utgångspunkt för förebyggande familjearbete? Vad gör att småbarnspedagogiken kunde vara en utgångspunkt för förebyggande familjearbete?

Examensarbetets bakgrund baseras på rapporter där det eftersträvas mer förebyggande arbete och utökad stöd i föräldraskapet. Den teoretiska delen i arbetet baseras på barnfamiljers välbefinnande i dagsläget och småbarnspedagogikens resurser för förebyggande familjearbete. För att ge en bild av hur arbetet kan se ut i praktiken, presenteras även två arbetsformer för förebyggande familjearbete inom småbarnspedagogiken.

En empirisk undersökning har utförts i en kommun i Österbotten. Syftet med undersökningen är att ta reda på hur personal förhåller sig till småbarnspedagogiken som utgångspunkt för förebyggande familjearbete.

Resultatet visar att det är stigmatiserande för föräldrar att be om hjälp, vilket påvisar ett behov av lättillgänglig service med låg tröskel. Förtroendefulla relationer och kontakten till ett stort antal familjer, gör småbarnspedagogiken till en potentiell utgångspunkt för förebyggande familjearbete. Personalen uttrycker ett behov av ett fungerande nätverk och handledning i sociala frågor. Förebyggande familjearbete i form av utökade resurser kunde utöver stödet till föräldrarna, även handleda personalen.

Språk: svenska

Nyckelord: småbarnspedagogik, föräldraskap, förebyggande familjearbete, interprofessionellt samarbete, lågtröskeltjänst

---

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Janette Ekström ja Michelle Nordström
Koulutus ja paikkakunta: Sosionomi (YH), Turku
Ohjaaja: Susanne Davidsson

Nimike: Varhaiskasvatus lähtökohtana ennaltaehkäisevälle perhetyölle – Kvalitatiivinen tutkimus/Småbarnspedagogiken som utgångspunkt för förebyggande familjearbete - En kvalitativ studie

---

Päivämäärä 27.4.2020

Sivumäärä 49

Liitteet 4

Tiivistelmä

Tämä opinnäytetyö on osa ammattikorkeakoulu Novian projektia *Resursstarka barn* ja työn tarkoitus on käsitellä varhaiskasvatusta lähtökohtana ennaltaehkäisevälle perhetyölle. Käsite *ennaltaehkäisevä perhetyö* tarkoittaa opinnäytetyössä perheiden saamaa ennaltaehkäisevää tukea, jonka perheille tavoitteena on vahvistaa vanhemmuutta.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat: Miten varhaiskasvatuksen henkilökunta suhtautuu ennaltaehkäisevään perhetyöhön, jonka lähtökohtana on varhaiskasvatus? Mikä aikaansaa sen, että varhaiskasvatus voisi olla lähtökohta ennaltaehkäisevälle perhetyölle?

Opinnäytetyön taustana on raportteja, joissa esitetään tarve palvelurakenteen muuttamisesta enemmän ennaltaehkäisevään työhön ja laajemmalle vanhemmuuden tuelle. Teoreettinen osa perustuu lapsiperheitten hyvinvointiin ja varhaiskasvatustoiminnan voimavaroihin toimia lähtökohtana ennaltaehkäisevälle perhetyölle. Työssä esitetään kaksi ennaltaehkäisevää varhaiskasvatuksen perhetyömuotoa, kuvamaan työtä käytännössä.

Opinnäytetyössä on suoritettu empiirinen tutkimus pohjanmaalaisessa kunnassa. Tutkimuksen tarkoitus on saada esille, miten henkilökunta varhaiskasvatuksessa suhtautuu ennaltaehkäisevään perhetyöhön, jonka lähtökohtana on varhaiskasvatus.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että vanhemmat kokevat avun pyytämisen olevan stigmatisoivaa mikä osoittaa helposti saatavan matalakynnyspalvelun tarpeen. Luottamukselliset suhteet ja kontaktit lukuisiin perheisiin tekevät varhaiskasvatuksesta potentiaalisen lähtökohdan ennaltaehkäisevälle perhetyölle. Henkilökunta ilmaisee tarpeen toimivalle verkostolle ja ohjaukselle sosiaalikeskusteluissa. Ennaltaehkäisevä perhetyö lisääntyneiden resurssien muodossa, vanhempien tukemisen lisäksi, voisi tukea henkilökuntaa.

Kieli: ruotsi

Avainsanat: varhaiskasvatus, vanhemmuus, ennaltaehkäisevä perhetyö, moniammatillinen yhteistyö, matalakynnyspalvelu

---

BACHELOR'S THESIS

Author: Janette Ekström and Michelle Nordström

Degree Programme: Degree Programme in Social Services, Turku

Supervisor: Susanne Davidsson

Title: Early Childhood Education as a Starting Point for Preventive Family Work - A Qualitative Study/Småbarnspedagogiken som utgångspunkt för förebyggande Familjearbete – En kvalitativ studie

---

Date 27.4.2020

Number of pages 49

Appendices 4

Abstract

This bachelor's thesis is a part of the project *Resursstarka barn* at Novia University of Applied Sciences and the purpose of the thesis is to study the Finnish early childhood education as a starting point for preventive family work.

The two questions that the thesis aims to answer are: How do personnel in early childhood education's relate to early childhood education being a starting point for preventive family work? What makes the early childhood education a possible starting point for preventive family work? In the thesis the term *preventive family work* is used for preventive work with families to strengthen parenthood.

The background of the thesis is based on reports that emphasise the need of restructuring services to more preventive measures and increasing services that support parenthood. The theoretical part of the thesis is based on families' well-being and the early childhood educations' resources for preventive family work.

An empirical study was carried out in an Ostrobothnian municipality. The purpose of the study was to find out how personnel in early childhood education relate to preventive family work.

The results show that it is stigmatized for parents to ask for help which emphasizes the need for an easily accessible and low threshold service. Trustful relations and the vast number of families that the early childhood education reaches makes it a potential starting point for preventive family work. The personnel express a need for a network and guidance in social matters. With expanded resources preventive family work could offer support for parents and in addition also offer guidance for personnel.

Language: Swedish

Key words: early childhood education, parenthood, preventive family work, interprofessional collaboration, low-threshold service

---

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Syfte och frågeställning.....	2
1.2	Avgränsning.....	2
1.3	Begreppsdefinition	3
2	Bakgrund	4
2.1	Framtidsvision för ett barn- och familjevänligt samhälle	4
2.2	Betydelsen av förebyggande arbete i barndomen.....	5
2.3	I familjen skapas barnets förutsättningar	6
3	Barnet och familjen i dagens samhälle	6
3.1	Barnfamiljer i Finland.....	7
3.2	Tjänster för barn och familjer	8
4	Småbarnspedagogiken som utgångspunkt för förebyggande familjearbete	9
4.1	Lagstiftning.....	9
4.2	En uppväxtmiljö för barn	10
4.3	Samarbetet med föräldrar inom småbarnspedagogiken.....	11
4.4	Interprofessionellt samarbete.....	12
5	Arbetsformer för förebyggande familjearbete inom småbarnspedagogiken.....	14
5.1	Familjearbete inom småbarnspedagogiken.....	14
5.2	Ett arbetsteam inom småbarnspedagogiken.....	16
6	Metod	17
6.1	Forskningsprocessen.....	17
6.2	Fokusgruppsintervjuer som metod.....	18
6.2.1	Urval	20
6.2.2	Praktiskt genomförande	20
6.3	Innehållsanalys	21
6.4	Forskningsetik.....	22
6.5	Tillförlitlighet.....	23
7	Resultat	24
7.1	Hur personalen ser på arbetet med föräldrarna.....	24
7.2	Utmaningar i samarbetet med föräldrarna.....	25
7.3	Personalens behov av fortbildning och interprofessionellt samarbete.....	27
7.4	Personalens tankar om förebyggande familjearbete	28
8	Diskussion och kritisk granskning	31
8.1	Resultatdiskussion.....	31
8.2	Slutsatser	34
	Källor	37

Bilagor

Bilaga 1	Sökrapport
Bilaga 2	Diskussionsunderlag
Bilaga 3	Informationsbrev
Bilaga 4	Beskrivning av innehållsanalys

1 Inledning

Examensarbetet är en del av Yrkehögskolan Novias projekt *Resursstarka barn*. Projektets målsättning är att *öka kunskapen om risker, effekter och stödformer i barns vardag*. Bakgrunden för projektet ser att förebyggande arbete främjar barns välbefinnande och ökar förutsättningarna för dem att bli resursstarka barn. Grundtanken i det här examensarbetet är att då föräldrarnas resurser stärks, stärks också barnens.

Barndomen är en viktig del av människans liv och erfarenheterna från barndomen följer en in i vuxenlivet. Tillräckliga resurser för barns utveckling och välmående är bland de viktigaste investeringarna för samhället. Genom att stärka föräldrarnas egna resurser ökar förutsättningarna för att barnen ska få utvecklas och må bra. Genom att stärka föräldrarna stärks också barnen.

Framtidsvisionen för Finland är ett barn- och familjevänligt samhälle år 2040 (Heikkilä, 2019). I forskningsrapporter och styrdokument framgår vikten av förebyggande arbete, dels för att främja välmående hos barn och familjer, dels för att upptäcka problem i ett tidigt skede innan de hinner utvecklas till större problem som kräver större insatser (Ristikari et.al., 2016, Backman et.al., 2019). Arbetet bör ske med hela familjen delaktig och finnas i sammanslutning till tjänster avsedda för barn. Familjer behöver ha tillgång till lättillgänglig service i välkända miljöer.

En del av den teoretiska bakgrunden behandlar barnfamiljers situation i samhället och småbarnspedagogikens möjligheter för förebyggande familjearbete. För att ge en uppfattning om hur förebyggande familjearbete kan se ut inom småbarnspedagogiken i praktiken, presenteras två arbetsformer. Den empiriska undersökningen i arbetet är baserad på fokusgruppsintervjuer bland personal inom småbarnspedagogiken. Undersökningen är utförd på tre enheter i en kommun i Österbotten och beskrivs i metodkapitlet. Resultatet från undersökningen presenteras i kapitel 7. I det avslutande kapitlet analyseras och diskuteras resultatet och slutsatser och förslag till vidare forskning presenteras.

I Norden ses möjligheten till småbarnspedagogisk verksamhet som den främsta förebyggande insatsen för barnfamiljer (Marklund & Simic, 2012). Småbarnspedagogiken är en trygg miljö för de flesta barn och föräldrar. Barnen spenderar en stor del av sina dagar i en välbekant miljö med trygga vuxna och föräldrarna litar på personalens kompetens och de ger dem förtroende att ta hand om sina barn under en stor del av barnens uppväxt.

1.1 Syfte och frågeställning

Småbarnspedagogiken i Finland arbetar på många sätt förebyggande med barn. Personalen inom småbarnspedagogiken ger barnen omsorg och trygghet genom att fungera som kompletterande anknytningspersoner när föräldrarna inte är på plats. De kan även fungera som kompenserande anknytningspersoner för barn som är utsatta eller riskeras utsättas för omsorgssvikt. (Killén, 2014, s. 127.) Skribenterna vill inte på något sätt förminska detta viktiga arbete eller påstå att personalen inom verksamheten inte gör tillräckligt. Tvärtom anses småbarnspedagogiken tack vare sin personal vara en av de viktigaste uppväxtmiljöerna för barn.

Syftet med examensarbetet är att undersöka småbarnspedagogiken som utgångspunkt för förebyggande familjearbete. Med *utgångspunkt* menas att småbarnspedagogiken kunde vara en plats för förebyggande familjearbete.

Examensarbetet utgår från följande frågeställningar:

- Hur förhåller sig personal till småbarnspedagogiken som utgångspunkt för förebyggande familjearbete?
- Vad gör att småbarnspedagogiken kunde vara en utgångspunkt för förebyggande familjearbete?

1.2 Avgränsning

Det finns olika typer av förebyggande arbete. Bland annat Killén (2009, ss. 22-26) delar upp förebyggande arbete i universellt, selektivt och indikerat. Universellt förebyggande arbete riktar sig till hela grupper i samhället med målet att förhindra att problem uppstår. Selektivt förebyggande arbete har som mål att se riskfaktorer och motverka att det uppstår problem. Indikerat förebyggande arbete handlar om arbete som görs då problem redan har uppstått och målet är att lindra konsekvenserna av problemen. Gränsen mellan de olika typerna är inte alltid tydlig. Det här examensarbetet utgår från den småbarnspedagogiska verksamheten som en potentiell miljö för främst universellt och selektivt förebyggande arbete. Det som i det här examensarbetet avses med förebyggande arbete, är sådant som finns tillgängligt innan det utvecklas behov som kräver indikerat förebyggande arbete. En avgränsning har gjorts genom att inte undersöka möjligheterna av indikerat stöd inom småbarnspedagogiken.

Examensarbetet avgränsas ytterligare av att det förebyggande arbete som behandlas är förebyggande familjearbete. Med familjearbete avses tidigt stöd riktat till föräldraskapet med målsättning att öka föräldrars resurser för en fungerande vardag. I examensarbetet redogörs för föräldraskapets betydelse men skribenterna har valt att inte närmare gå in på uppfostringsmetoder och teorier kring föräldraskap.

I arbetet presenteras två arbetsformer för förebyggande familjearbete inom småbarnspedagogiken. Skribenterna har avgränsat examensarbetet genom att inte göra en kartläggning av alla arbetsformer som finns utan valt dessa två arbetsformer för att skapa en uppfattning om hur förebyggande familjearbete kan se ut i praktiken.

Undersökningen av personalens förhållningssätt till förebyggande familjearbete inom småbarnspedagogiken, har avgränsats till en kommun i Österbotten. Avgränsningen motiveras med att serviceutbudet och tjänsternas uppbyggnad mellan kommuner i landet varierar och genom att avgränsa undersökningen till en kommun minskas risken för att regionala olikheter i serviceutbudet påverkar undersökningen.

1.3 Begreppsdefinition

Den empiriska undersökningen i detta arbete är utförd i en kommun i Österbotten som ingår i samkommunen K5 (kust-Österbottens samkommun för social- och primärhälsovård). Förebyggande familjearbete definieras därför på liknande sätt som samkommunen definierar familjearbete i sin välfärdsplan för barn och unga. I planen beskrivs familjearbete som *”ett förebyggande stöd till familjer, med en målsättning att stärka föräldraskapet och minska riskerna att familjens problem återspeglas i barnens liv”* (Samkommunen K5, 2014, s. 25). Förebyggande familjearbete kan utföras på olika sätt och av olika aktörer och i det här examensarbetet ska förebyggande familjearbete inte förknippas med socialvårdens förebyggande barnskyddsarbete och familjearbetare.

I examensarbetet används begreppet småbarnspedagogik och småbarnspedagogisk verksamhet, vilket inkluderar både daghem och familjedaghem.

Med begreppet föräldrar avses i detta examensarbete de vuxna som är barns omsorgsgivare.

I texten används begreppet interprofessionellt samarbete, vilket betonar att professionellas gemensamma kunskaper i ett arbetsteam tillsammans ger familjen bästa möjliga service. Ett interprofessionellt samarbete utgår från ett gemensamt ansvar, där alla parter har tilldelade roller för att arbetet ska löpa smidigt (Ambrose-Miller & Ashcroft, 2016, ss. 101-102,105).

Begreppet sektorövergripande samarbete används som ett begrepp för samarbetet som sker mellan olika aktörer, till exempel småbarnspedagogiken och socialvården.

2 Bakgrund

Finland står inför stora förändringar inom välfärdsbranschen i och med vård- och landskapsreformen och de omstruktureringar av social- och hälsovården det medför. En del av bakgrunden baseras på regeringens rapport om en nationell barnstrategi samt utvecklingsprogrammet för barn- och familjetjänster, LAPE Österbotten. I kapitlet presenteras även en forskningsrapport om barns välmående, från födsel till vuxen ålder.

2.1 Framtidsvision för ett barn- och familjevänligt samhälle

Barnets tid – Arbetet för en nationell barnstrategi 2040 (Heikkilä, 2019), är en rapport från finska regeringen som har utarbetats med syfte att säkerställa barns välbefinnande i framtiden. Den baseras på forskning och betonar vikten av barn- och familjeinriktade tjänster samt ett sektorövergripande arbete, speciellt inom bildningsväsendet och social- och hälsovården. I rapporten betonas den offentliga sektorns och familjers gemensamma ansvar för barns välbefinnande, samt betydelsen av tidigt stöd i föräldraskapet.

Rapportens vision är att arbeta för ett barn- och familjevänligt samhälle år 2040. Målet är att stärka barns trygghet genom tidiga insatser och det betonas att stärka relationen mellan barn och föräldrar och att fokus för det sociala arbetet är att stödja föräldraskapet. Barns psykiska problem ska minskas med hjälp av stärkta positiva relationer i barns omgivning, eftersom det anses att föräldrarna och deras levnadsförhållanden är det som främst påverkar barns välbefinnande. Förebyggande arbete vars syfte är att uppnå jämlikhet bland barn, unga och familjer är på sikt en bra investering för samhället. Splittrade tjänster för barn och familjer är en orsak till ojämlikhet och detta är något som verksamhetsutvecklingen nu försöker förändra. Förebyggande arbete medför kostnader på kort sikt, men det kan förhindra marginalisering i framtiden. (Heikkilä, 2019, ss. 32-35, 45.)

Regeringen arbetar med ett nationellt utvecklingsprogram för barn- och familjetjänster, LAPE. Österbottens regionala program arbetar mot en förändrad verksamhetskultur där barnet och familjen ska vara i fokus. Det betonas vikten av att beakta familjens helhetssituation i alla tjänster riktade till barn och familjer. (Backman, et. al., 2019.) Både i barnstrategin och i LAPE-programmet betonas vikten av att ordna familjetjänster nära

sammankopplat med tjänster för barn och största vikten läggs på tidiga insatser och förebyggande arbete. För att nå målsättningarna om en trygg och omsorgsfull barndom för alla, krävs engagemang från både föräldrar, politiker och servicesystem (Heikkilä, 2019, s. 14).

2.2 Betydelsen av förebyggande arbete i barndomen

I den omfattande undersökningen *Suomi nuorten kasvu ympäristönä - 25 vuoden seuranta vuonna 1987 Suomessa syntyneistä nuorista aikuisista* (Ristikari, et.al., 2016), har alla barn som är födda år 1987 i Finland, ca 60 000, studerats från fosterstadiet till slutet av år 2012. Det framkommer i undersökningen att förhållandena under barndomen har stor betydelse för välmåendet samt för utbildning, sysselsättning och arbete längre fram i livet. Ett stort och mångfacetterat samhällsproblem är ojämlika förutsättningar som ofta är generationsöverskridande. Störst risk löper de barn som har växt upp under svåra hemförhållanden och de med barnskyddsbehov. Enligt undersökningen börjar ojämlikheten, och därmed risken för marginalisering, redan i fosterstadiet, särskilt för dem som redan från början har sämre möjligheter och svagare egna resurser än andra. Dessa barn hade växt upp i en familj med ekonomiska eller hälsorelaterade svårigheter. (Ristikari, et.al., 2016, ss. 3, 97.)

Forskarna menar att förebyggande arbete behövs i ett tidigt skede innan problem uppstår. Signaler och tecken på kommande hälsorelaterade problem behöver uppmärksammas redan i tidig barndom för att undvika att problemen förvärras. De hänvisar till Paananen med flera som menar att det finska servicesystemet ur ett individperspektiv fungerar först när svåra problem redan finns. (Ristikari, et.al., 2016, s. 104.)

De levnadsförhållanden som föräldrar lever i ekonomiskt, socialt och ur ett hälsoperspektiv, har stor betydelse för barns utveckling och hälsa både i barndomen och senare i livet. Därför menar forskarna i undersökningen att för att stöda barn och deras välmående, är det väsentligt att stöda hela familjens välbefinnande men att även andra för barnet viktiga miljöer som småbarnspedagogiken och skolan, har en stor betydelse. Särskilt i situationer där föräldraskapet riskerar att bli bristfälligt på grund av anhopning av problem i familjen, har de andra miljöerna en betydande roll. Undersökningen visar att det finns behov av ett utökat stöd för familjer i uppfostran av sina barn. (Ristikari, et.al., 2016, ss. 4, 97.)

Forskarna refererar till nobelpristagaren i ekonomi år 2000 Heckman, vars beräkningar visar att de pengar som satsas på att stärka ”det mänskliga kapitalet” i tidig barndom ger dubbel

effekt jämfört med att satsa samma pengar i ungdomen. Forskarna menar att det behövs satsas resurser på viktiga miljöer för barn, som småbarnspedagogiken. Att satsa tillräckligt med resurser på ett brett förebyggande arbete samt tidigt ingripande, lönar sig såväl på ett mänskligt, som på ett samhällsekonomiskt plan. (Ristikari, et.al., 2016, ss. 104-105.)

2.3 I familjen skapas barnets förutsättningar

En trygg barndom skapar förutsättningar för en fortsatt god utveckling. Erfarenheter från barndomen följer med genom hela livet och påverkar människans hela livscykel. (ETENE, 2014, s. 6.) Forsström (2017, s. 217) hänvisar till forskning som visar att nära relationer är den största skyddsfaktorn för barn även i de fall när föräldrarna har problem och även Ahnquist (2011, s. 41) beskriver en trygg föräldra-barnrelation som en betydande skyddsfaktor för barn.

Familjen kan fungera både som risk- och skyddsfaktor för barns välbefinnande och den uppväxtmiljö som familjen skapar påverkar barns hälsa och utveckling även senare i livet. Skyddsfaktorer innebär de faktorer som minskar sannolikheten för normbrytande beteenden när riskfaktorer förekommer. En enstaka riskfaktor utgör sällan något hot eller är en orsak till att barn utvecklar ohälsa eller normbrytande beteenden men flera riskfaktorer samtidigt riskerar att påverka barnen negativt. Föräldrarna och föräldraskapet har en stor inverkan på barnen och faktorer som kan skydda barnen mot svårigheter är positiva föräldra- och barnrelationer, trygga anknytningar, föräldrars engagemang och förmåga att tillgodose barns behov. (Marklund & Simic, 2012, ss. 36-41.) Bokström och Sarkadi (2013, s. 195) menar att barns sociala förmåga påverkas av föräldrars beteenden och fostringsmetoder och att brister i föräldraskapet ses som en riskfaktor för normbrytande beteenden hos barn.

3 Barnet och familjen i dagens samhälle

Följande kapitel redogör för barns och familjers situation i det finländska samhället och baseras delvis på undersökningar och rapporter om barns och familjers välbefinnande. Kapitlet behandlar även kommunal basservice för barnfamiljer och föräldrars behov av stöd i vardagen.

3.1 Barnfamiljer i Finland

Enligt rapporten *Välbefinnandet bland små barn och deras familjer* från THL (Vuorenmaa, 2018), som baseras på 4-års kontrollen vid barnrådgivningen, mår de flesta 4-åringar bra och föräldrarna är samtidigt nöjda med sitt föräldraskap och familjeliv. Resultatet från undersökningen visar dock att två tredjedelar av familjerna är i behov av extra stöd på grund av föräldrarnas ork eller i frågor som berör barns utveckling. Vuorenmaa menar att i många fall undviker de familjer som är i behov av stöd, att söka hjälp.

Även om de flesta barnfamiljer mår bra och som Aula (2011, s. 58) menar, att föräldrarnas engagemang för barns intressen och skolgång har ökat, finns det familjer där problemen hopar sig med exempelvis problem i familjeförhållanden och ohälsa. I familjer där det förekommer problem är de ofta generationsöverskridande. Det är en av orsakerna till att utvecklingen av förebyggande arbete samt lättillgängliga tjänster eftersträvas. (Heikkilä, 2019, s. 18.)

Samhället och arbetslivet gör det svårt för många föräldrar att få ihop vardagspusslet. Mor- och farföräldrar kanske bor långt borta eller är fortfarande i arbetsför ålder, vilket gör att de inte kan fungera som avlastning för familjen. På grund av flytt saknar många familjer också det naturliga nätverket som fanns i den ursprungliga uppväxtmiljön (Kalland, 2011, s. 50). Det visar sig också att föräldrarnas sinnesstämning smittar av sig på barnen, när föräldrarna upplever vardagen stressig påverkas också barnen. Barnen påverkas också direkt av samhället. Stora daghem och skolor ställer redan i tidig ålder krav på barns uppfattningsförmåga, förståelse och anpassning. (Killén, 2014, ss. 14-15.)

I dagens samhälle påverkar även barnen föräldrarna på ett annorlunda sätt än tidigare. Många föräldrar kan uppleva att småbarnstiden tvingar dem att göra avbrott i den livsstil de lever och att vara förälder ställer stora krav på ens psykiska och emotionella resurser (Linnosmaa, et.al., 2011, s. 94). För en stor del föräldrar är det ändå vardagsstressen som är mest betungande (Kalland, 2011, ss. 49-50). Enligt Aula (2011, s. 58) ställs det stora krav på föräldrarna och hon menar att de flesta vuxna i dagens samhälle är tvungna att arbeta och att arbetslivet i sin tur ställer stora krav på familjelivet med skiftesjobb och långa arbetsdagar. För barnen har föräldrarnas karriär ingen större betydelse, utan barnens behov är närvarande vuxna i vardagsmiljön (Kalland, 2011, s. 59).

3.2 Tjänster för barn och familjer

Centralt för kommunala tjänster i Finland under 2000-talet, var att stödja barnets egen vardagsmiljö, med vilka avses hemmet, föräldraskapet, dagvården och skolan (Rousu, et.al., 2011, s. 63). Trots att resurser har återfåtts sedan sparåtgärderna på 1990-talet, är det fortfarande svårt att upptäcka och åtgärda problem i ett tidigt skede. På grund av att tjänsterna är splittrade och att det inte finns någon som bär huvudansvaret för samarbetet, går många stödinsatser förlorade. (Salmi, et.al., 2012, ss. 1-3.) Kommunerna är numera skyldiga att även sörja för det förebyggande arbetet och utveckla tjänster för barnfamiljer efter att barnskyddslagen ändrades 2008. Förebyggande barnskydd, främjande av barns uppväxtförhållanden samt stöd i föräldraskapet hör till kommunernas uppgifter. (Rousu, et.al., 2011, s. 65.)

Även om resurserna i vissa fall upplevs otillräckliga och det förebyggande arbetet inte utvecklats tillräckligt, visar en undersökning i samkommunen K5 att de flesta föräldrar är nöjda med servicen och utbudet i regionen. Däremot framkommer det att serviceutbudet till viss del är bristfällig och det lyfts fram att föräldrastödsutbildning kunde utökas. Det visar sig att föräldrarna känner sig osäkra i fostringsfrågor och vardagsstressen är påtaglig bland barnfamiljerna. (Samkommunen K5, 2014, ss. 41-42.) Även undersökningen *Dagisbarometern* visar att föräldrar oroar sig över hur de ska kunna förena arbetsliv och familjeliv och en del föräldrar känner sig osäkra i frågor som gäller barns utveckling och fostran samt familjerelationer. Trots en del orosmoment upplever 81% av föräldrarna som deltog i undersökningen att deras relation med barnen är bra. (Romantschuk & Siimes, 2020, ss. 13-24.)

Barnrådgivningens grundläggande uppgift är att stödja föräldraskapet. I publikationen om barn- och ungdomsetik framkommer det att rådgivningspersonal upplever det svårt att ta upp instabila familjerelationer och psykosociala frågor, vilket gör att rådgivningen fokuserar på barns utveckling och fysiska hälsa. När rådgivningsbesöken minskar vartefter barnen bli äldre erbjuds inget ytterligare stöd i föräldraskapet, kamratsstödsgrupper eller liknande, även om dessa tjänster skulle vara betydelsefulla för barns välbefinnande. (ETENE, 2014, ss. 31-38.)

4 Småbarnspedagogiken som utgångspunkt för förebyggande familjearbete

I Finland deltar en stor del av barnen i småbarnspedagogisk verksamhet i någon utsträckning. Följande kapitel behandlar resurser inom småbarnspedagogiken som kunde tas tillvara i ett förebyggande familjearbete, bland annat den naturliga relationen till föräldrarna och verksamheten som en trygg miljö för barnen. Kapitlet tar även upp aktuell lagstiftning.

4.1 Lagstiftning

Enligt lagen om småbarnspedagogik (540/2018) (Finlex, 2018) är syftet med verksamheten att främja barns hälsa, utveckling och helhetsmässiga välbefinnande (§3). Enligt grunderna för planen för småbarnspedagogik är fokus i första hand på pedagogiken och lärandet, men samarbetet med föräldrarna betonas som en resurs och verksamheten ska även stöda föräldrarna i fostringsarbetet. Samarbetet med föräldrarna bör baseras på förtroende, öppen kommunikation och respekt. Med samarbetet eftersträvas ett gemensamt arbete för att främja barns utveckling och lärande och det är av stor betydelse att parterna dagligen byter information med varandra om barnets upplevelser. Kontinuerlig interaktion underlättar i situationer där parterna behöver ta upp svårare saker och det skapas förutsättningar för att trygga barnets holistiska välbefinnande. (Utbildningsstyrelsen, 2019, ss. 8, 35.)

I lagstiftningen redogörs för personals behörighet inom småbarnspedagogiken. Socionomens breda kompetens både inom pedagogik och socialpedagogik, betonas och deras sakkunskap om interprofessionellt arbete och servicehandledning lyfts som deras styrkor. Enligt lagen om småbarnspedagogik (540/2018) är servicehandledning något som förväntas av dem när barnets individuella plan för småbarnspedagogik ska utarbetas (§23). Vidare menas att socionomen bär ansvar över samarbetet med föräldrarna och det sektorövergripande arbetet. Socionomen ska även stöda barnets föräldrar och nära relationer (ARENE, 2017, ss. 14-17).

I lagen om småbarnspedagogik (540/2018) (Finlex, 2018) betonas att anordnaren av småbarnspedagogisk verksamhet ska samarbeta med övriga aktörer i kommunen till exempel barnskydd och annan socialvård (§7). Kommunerna bestämmer dock själva strukturen och tillvägagångssättet för det interprofessionella samarbetet. Arbetet bör stämma överens med behoven och utgå från barnets bästa (Utbildningsstyrelsen, 2019, ss. 36-37).

Enligt Barnskyddslagen (417/13.4.2007) (Finlex, 2007) har anställda inom småbarnspedagogiken skyldighet att göra en barnskyddsanmälan baserat på information som de fått i sitt arbete (§25). Anmälningsskyldigheten väger tyngre än skyldigheten att iaktta sekretess. Sundell (2017, ss. 20-21) listar exempel som kan vara grund för en barnskyddsanmälan. Bland annat vid misstanke om våld eller sexuellt utnyttjande, missbruksproblem eller mentala problem hos föräldrar, då barnets behov försummas, föräldrar som har otillräcklig kunskap som hotar välmående hos barnet och då föräldrar inte har ork att ta hand om barnen. En anmälan eller en påbörjad utredning av anmälan, betyder inte att barnet och familjen automatiskt blir klienter i barnskyddet. (Sundell, 2017, s. 2.)

4.2 En uppväxtmiljö för barn

Enligt *Dagisbarometern* (Romantschuk & Siimes, 2020, ss. 3-4) är barn oftast 1–2 år när de börjar på dagis, vilket betyder att de flesta barn spenderar totalt 4–5 år i småbarnspedagogisk verksamhet. Killén (2014, s. 15) menar att många barn spenderar mer tid i småbarnspedagogisk verksamhet än med sina föräldrar, vilket ställer stora krav på personalen vad gäller barns omsorg och så kallade föräldrafunktioner som Killén kallar det, till exempel trygghet och anknytning. Kekkonen et al. (2011, ss. 10-23) menar att ta tillvara de relationer och den trygga miljö som finns på daghemmen och stöda familjen som helhet inom småbarnspedagogiken, bidrar till trygga och omsorgsfulla uppväxtförhållanden för barn.

Utanför hemmet är småbarnspedagogiken en trygg miljö för barnet och samarbetet med föräldrarna är hörnstenen i verksamheten menar Sankalahti och Lindberg (2017, s. 26). Pölkki och Vornanen (2016, s. 592) hänvisar till internationella studier som visar att en kvalitativ småbarnspedagogik kan vara en motståndskraft för både barn och föräldrar, även i krissituationer. I Norden anses det främsta förebyggande arbetet vara att erbjuda småbarnspedagogisk verksamhet till alla barn menar Marklund och Simic (2012, ss. 18-29, 35). Killén (2014, s. 19) hänvisar till Sagbakken som dock ifrågasätter förväntningarna på småbarnspedagogiken och det förebyggande arbetet. Sagbakken menar att det inte finns någon direkt forskning om verksamhetens möjligheter och begränsningar för förebyggande arbete.

4.3 Samarbetet med föräldrar inom småbarnspedagogiken

Enligt undersökningen *Dagisbarometern* (Romantschuk & Siimes, 2020, ss. 13,18) upplever 48% av föräldrarna att det är lätt att prata med daghemspersonalen och hälften av föräldrarna upplever att personal inom småbarnspedagogiken ger stöd i fostringsfrågor. Inom småbarnspedagogiken litar föräldrarna på personalen eftersom de känner deras barn väl. På grund av närheten till barn och föräldrar anses småbarnspedagogiken vara en utmärkt utgångspunkt för stöd till föräldrar. (Bokström & Sarkadi, 2013, s. 193.)

Interaktionen mellan föräldrar och professionella är avgörande i stödsatserna. Det handlar inte bara om den verbala kommunikationen, utan professionella har som ansvar att lyssna, förstå, uppmuntra och ge respons samtidigt som de bör beakta den icke-verbala kommunikationen. (Taajamo, 2013, ss. 240–241.) Riddersporre (2013, s. 70) betonar vikten av att bemöta föräldrar med respekt och menar att ett respektfullt bemötande ökar förutsättningarna för föräldrarna att göra något bra för sina barn mer än om de blir bemötta med kritik. Ett socialpedagogiskt perspektiv i professionellt stöd utgår från relationen mellan brukare och professionell, vilken uppnås genom förtroende, tillit och respekt (Carlander, 2014).

En viktig insats för att främja barns livskvalitet är att stöda föräldrarna i föräldraskapet (ETENE, 2014, s. 5). Det krävs utvecklade insatser för att stöda föräldrarna i fostringsfrågor och samarbete, samt för att stärka deras förståelse för varandra i rollerna som förälder. När stödet är naturligt för föräldrarna, är det lättare att ta emot. Rådgivning, hemtjänster, familjearbete och föräldrargrupper är förslag på arbetsformer som kan vara effektiva när behovet fortfarande är litet. (Linnoosmaa, et. al., 2011, s. 94.) Enligt nordisk forskning ger föräldrastödprogram med syfte att bryta negativa samspelelmönster och få föräldrarna att se sin situation ur nya perspektiv, goda resultat (Marklund & Simic, 2012, s. 16).

Personalens egna attityder och förhållningssätt påverkar samarbetet och deras syn på sig själv som föräldrastödare. I den småbarnspedagogiska verksamheten kan de dagliga samtalen mellan föräldrar och personal ses som ett inofficiellt familjestöd. (Bokström & Sarkadi, 2013, ss. 197–198, 206.) Personalen bör ha förmåga att reflektera över sina egna värderingar. Bemötandet bör vara öppet och accepterande och ens egen familjeuppfattning bör inte påverka sättet att stöda föräldrarna. (Sankalahti & Lindberg, 2017, s. 15.) Killén (2014, s. 63) beskriver föräldrarna som pålästa i dagens samhälle och det är inte alltid personal som besitter mest kunskap om barnen. Det är viktigt att beakta att det är föräldrarna som är experter på sina barn och att personalen kan komplettera dem med sin sakkunskap. I

vissa fall har professionella fått kritik för att de inte lyssnar på föräldrarna och att de i bemötandet av föräldrarna ser sig som experter (Marklund & Simic, 2012, s. 50) Pölkki och Vornanen (2016, ss. 589–590) menar däremot att en del personal känner sig osäkra i bemötandet av föräldrarna, särskilt i krissituationer, även om de besitter kunskap om exempelvis olika samtalsmetoder.

Det diskuteras ofta att familjeproblematik inte uppmärksammas i arbetet med barn, men det handlar snarare om modet hos professionella att erkänna att problemet har negativa konsekvenser på barns välbefinnande (ETENE, 2014, s. 19). Genom att inte berätta om sin oro för föräldrarna ges de inte möjlighet att rätta till sina problem medan de är relativt små.

Att prata om känsliga saker med föräldrarna kan upplevas svårt och det krävs både kunskap och finkänslighet, men det ses samtidigt som en investering både för människan och samhället att ta tag i problemen tidigt och det är ett verkligt sätt att skydda barnen (ETENE, 2014, ss. 32–37). Killén (2009, s. 37) anser det betydelsefullt att stärka föräldrars självkänsla i allt förebyggande arbete. Det är känsligt för utomstående att blanda sig i föräldraskapet, men genom att inte ingripa minskas barnets och familjens möjligheter till att få hjälp. Följden av att avvakta med att ingripa i en familj kan göra att det i ett senare skede behövs större insatser. Kalland (2011, s. 52) menar att det är lite av det finska förhållningssättet att inte blanda sig i en familjs angelägenheter i onödan och hon beskriver det som ”överdriven respekt”. I arbetet med barn bör personalen förutom att identifiera barn som far illa, även fokusera på hur de kan stödja föräldrarna till att reflektera över sitt föräldraskap och hur professionella kan stärka föräldrarnas egna resurser att klara av vardagen. Genom att hjälpa föräldrarna hjälps också barnen. (ETENE, 2014, s. 19.)

En viktig tanke personalen bör ha i samarbetet är att föräldrarna oftast vill sina barn väl och gör sitt bästa men att en del föräldrar kanske saknar resurser och kunskap att göra annorlunda (Killén, 2014, ss. 168–170). Marklund och Simic (2012, s. 50) betonar vikten av ett resursförstärkande förhållningssätt, att lyfta familjens resurser och fokusera på det positiva i arbetet med föräldrarna. I situationer där föräldrarna behöver stöd bör professionella stärka föräldrarnas egna resurser för att skapa trygghet i deras roll så att de kan skapa trygghet för sina barn (Riddersporre, 2013, s. 59).

4.4 Interprofessionellt samarbete

Ingen institution kan ensam trygga barns välbefinnande, utan att ett interprofessionellt och sektorövergripande arbete bör eftersträvas. För att uppnå ett holistiskt välbefinnande för barn

krävs det stöd i de grundorsaker som påverkar barns välmående. (Heikkilä, 2019, ss. 10-14, 28.) Med interprofessionellt samarbete avses främst olika professioners samarbete på fältet medan ett sektorövergripande arbete är samarbetet mellan olika aktörer, till exempel småbarnspedagogiken och socialvården.

För att allas observationer ska tas i beaktande krävs ett interprofessionellt arbete menar Killén (2014, ss. 189-190). Detta har stor betydelse i de fall det förekommer oro eller riskfaktorer i barns omgivning. Genom att arbeta i interprofessionella team används allas kunskaper och en helhetsbedömning av barnet och familjens situation kan utföras. Inom småbarnspedagogiken har personalen en stor roll i teamarbetet eftersom de kan observera, dels det enskilda barnet, dels relationen mellan barn och föräldrar, samt barnets samspel med andra vuxna och barn.

Juslin et al. (2015, s. 4) betonar kundperspektivet i arbetet med barn och familjer och förklarar att barnet under uppväxten möter många olika professioner. I det här examensarbetet diskuteras främst vikten av ett interprofessionellt samarbete, där olika professioner kan arbeta nära sammanslutet med varandra, men med olika fokusområden. Killén (2014, ss. 191-192) menar att ett interprofessionellt arbete underlättas om arbetet sker nära varandra. Familjer kan ha behov av stöd under barns uppväxt och för att kunna möta alla familjers behov behövs ett brett utbud av tjänster. Ett interprofessionellt samarbete kan göra servicen enhetlig och varje insats bidrar till att öka familjers välbefinnande. (Ahnquist, 2011, ss. 42-43.)

Oavsett mängden yrkeskunniga människor inom sektorerna behövs större kunskap om samarbetet mellan professionella på fältet. Det interprofessionella arbetet har stor betydelse för barn och familjers välbefinnande, menar Juslin et al. (2015, s. 4) och professionella bör ha en vilja att arbeta tillsammans, ha en förståelse för varandras kompetensområden och för varandras professionella värderingar. Killén (2009, s. 245) menar att det inte saknas användbara samsarbetsmodeller utan att professionellas förhållningsätt till varandra och till varandras arbeten bör utvecklas. Sankalahti och Lindberg (2017, ss. 11-12) beskriver det finska servicesystemet som uppdelat. De menar att professionella besitter mycket kunskap men att kunskapen ofta stannar inom de enskilda områdena.

Att främja barn och familjers välfärd och identifiera oro är alla aktörers gemensamma uppdrag (Sankalahti & Lindberg, 2017, s. 25). En utmaning med sektorövergripande arbete och förebyggande insatser är att beslutsfattarna sällan får tydliga uträkningar på lönsamheten av insatserna på grund av egna budgeter inom sektorerna och det strikta branschtankandet.

Exempelvis kan ett förebyggande arbete inom hälsovården även ge lönsamma resultat inom socialvården. (Linnosmaa, et.al, 2011, s. 96.) När sektorövergripande arbete diskuteras, nämns ofta tystnadsplikten som en utmaning. Enligt Killén (2009, s. 244) är det viktigt att engagera föräldrarna och be om lov för att samarbeta. Då behöver inte tystnadsplikten utgöra något hinder. Det är viktigt att barn och föräldrar är medvetna om att den information som delas till andra professionella endast är sådan information som är nödvändig att känna till för att kunna göra ett bra arbete för barnets bästa. Förutom sekretessfrågor kan även sektorövergripande arbete medföra andra utmaningar, exempelvis processer som berör administration och budget (Nilsson & Wiedel, u.å., s. 21). Enligt ETENE (2014, s. 42) borde arbetet helst ske utan gränser mellan förvaltningsområdena. Även Sankalahti och Lindberg (2017, s. 30) betonar vikten av att kunna röra sig smidigt mellan bas- och specialtjänster och att ordnandet av tjänsterna alltid ska utgå från barns och familjers behov.

Pölkki och Vornanen (2016, ss. 590-592) menar att samarbetet mellan socialvården och småbarnspedagogiken bör utökas på grund av gemensamma målsättningar, om än från lite olika perspektiv, samtidigt som barnen kan ta del av båda tjänster samtidigt. Utmaningarna i samarbetet är att fördela ansvaret och tydliggöra aktörernas roller och samtidigt bevara småbarnspedagogikens primära uppgift. De betonar dock att småbarnspedagogikens har potential att stöda familjen ur ett holistiskt perspektiv.

5 Arbetsformer för förebyggande familjearbete inom småbarnspedagogiken

I det här kapitlet presenteras två arbetsformer för förebyggande familjearbete inom småbarnspedagogiken för att visa hur arbetet kan se ut i praktiken. Arbetsformerna har valts för att visa på bredden av möjligheter. Den första arbetsformen är familjearbete inom småbarnspedagogiken i den finska kommunen Tavastkyro. Den andra arbetsformen är ett arbetsteam som anställts inom småbarnspedagogiken i kommunen Vara i Sverige, med syfte att stöda både personal, barn och föräldrar.

5.1 Familjearbete inom småbarnspedagogiken

Det här kapitlet är baserat på personlig kommunikation (april 2020) med Saija Lehtonen som är anställd familjehandledare i Tavastkyro kommun. Lehtonen är utbildad socionom (YH), specialiserad inom socialpedagogik och med behörighet som lärare inom småbarnspedagogik. Arbetet hör till kommunens bildningssektor och har en bred arbetsbild.

Lehtonen deltar i daghemspersonalens årliga vår- och höstmöte. Föräldrar till barn inom småbarnspedagogiken får information om att hon finns och är tillgänglig som en del av verksamheten. Eftersom Lehtonen ingår som en del i personalgruppen kan daghemmens personal dela information till henne om enskilda barn. Lehtonen kan dela nödvändig information med personalen med föräldrarnas tillåtelse men i huvudsak är det föräldrarna som sköter kontakten kring sitt barn med småbarnspedagogikens personal. Som regel deltar hon då barnens individuella planer görs tillsammans med barnet, barnets föräldrar och personal. Föräldrarna har dock rätt att neka till Lehtonens deltagande. Då planerna görs är hennes uppgift att lyssna och att ge perspektiv på olika stöd för barnet samt konkreta tips för att underlätta vardagen både hemma och på daghemmet. Lehtonen berättar att många föräldrar tar upp problem och utmaningar som de har i vardagen. Då berättar hon om vilka möjligheter som finns gällande hjälp och stöd. Hon erfar att det är en väldigt bra praxis att delta då planerna görs för att föräldrarna känner att någon lyssnat på dem gällande deras problem och behov och de har sedan lätt för att ta kontakt om de känner att de behöver.

Daghemmen kan konsultera Lehtonen i frågor gällande barn och familj. Det kan vara hjälp med hur personalen kan ta upp oro och problem med föräldrarna och stöd i utarbetandet av barnskyddsanmälan eller att fylla i en utredning för behovet av socialvård. Lehtonen berättar att konsultationerna ofta handlar om att vara till hjälp i frågor som rör barns beteende, till exempel att reglerna för barnet är samma hemma som på daghemmet. Föräldrarna ska alltid ge tillåtelse till att hon deltar och har kontakt med daghemmet. Lehtonen fungerar även som samtalsstöd till småbarnspedagogikens personal. Personal kan boka en enskild tid med henne där hon kan ta upp saker gällande sitt arbete och hennes främsta uppgift är att lyssna och på det viset stöda personalen. Tjänsterna finns även tillgängliga för kommunens privata daghem. Däremot deltar hon inte i deras årliga möten och är inte heller delaktig i att göra de individuella planerna, men det händer att personalen kontaktar henne och, med tillåtelse av familjen, ger en familjs kontaktuppgifter.

Lehtonen gör sig synlig på kommunens hemsidor och via sociala medier, bland annat Facebook, Instagram och Whatsapp. Familjer kan själva ta kontakt med henne via telefon, meddelande och på sociala medier. Samarbetsparter som daghem, barnrådgivning och familjerådgivning kan rekommendera att familjer tar kontakt eller be att hon tar kontakt med familjens tillåtelse. Från socialvården kommer inte några klienter direkt till henne men om en av hennes befintliga klienters situation försvåras kan klientskapet ändra till att höra till socialvården. I sådana fall kan familjen fortsätta arbeta med henne om de önskar men då ändrar arbetet och målsättningarna för arbetet en aning.

Kontakten med familjerna kan ske per telefon eller meddelande, eller så träffas de till exempel hemma hos familjen, i samtalsrum på daghem eller i lekparken. Den första träffen med familjen sker med bara föräldrarna, antingen med föräldrarna var för sig eller tillsammans. Det ger Lehtonen möjlighet att lyssna på föräldrarna och föräldrarna kan samtala utan att bli avbrutna. I den fortsatta kontakten sker träffarna växelvis med och utan barnen närvarande. Träffarna utformas beroende på familjens behov och önskemål. En del träffar sker endast via telefon eller meddelanden. Lehtonen erfar att det lättare att samtala om familjens svårigheter i barnets uppväxtmiljö. Då är det även lättare att förstå och se familjens förhållningssätt och vanor. Hon erbjuder samtalsstöd, handledning i fostringsfrågor, till exempel olika bildstöd och dagsscheman, socialhandledning, servicehandledning och hon kan även fungera som stödperson för en förälder vid besök till exempelvis mentalvårdsbyrå.

5.2 Ett arbetsteam inom småbarnspedagogiken

Det här kapitlet baseras på rapporten *Tidiga insatser i förskolan – Erfarenheter från ett utvecklingsarbete i Vara kommun*, där ett projekt från kommunen Vara i Sverige beskrivs. Kommunen har anställt tre specialpedagoger och tre socialpedagoger för att främja barns långsiktiga utveckling och välbefinnande. Det har visat sig att tidiga insatser inom småbarnspedagogiken varit socioekonomiskt lönsamma och styrkan i att arbeta i verksamheten är att de kunnat bidra med sin expertkunskap när de haft möjligheten att se situationer och lösningar på avstånd och ur nya perspektiv. Arbetsteamet har gett stöd till den ordinarie personalen på daghemmen i arbetet med barn och föräldrar, samtidigt som teamet blivit kontaktat av föräldrarna direkt och de har även samarbetat med ledare, chefer och andra aktörer. (Nilsson & Wiedel, u.å., ss. 2-3.)

I arbetsteamet har socialpedagogerna fokus på sociala förmågor, föräldraskap och frågor som berör familjen som helhet. De har till uppgift att skapa mening i svåra situationer och de använder sig ofta av dialog- och samtalsmetoder, hjälp till självhjälp samt andra sociala och kreativa arbetsmetoder. Till specialpedagogernas arbetsuppgifter hör att främja barns utvecklingsmöjligheter, men även att vara ett stöd till personal och föräldrar i frågor som berör barns lärande. (Nilsson & Wiedel, u.å., ss. 6-7.)

Arbetsteamet har aktivt arbetat för att få en bra kontakt med föräldrarna genom föräldramöten, informationslappar och den ordinarie personalen har haft en central roll i att göra föräldrarna medvetna om att hjälp och stöd finns att få. Eftersom teamet finns på plats

i verksamheten är de redan från början bekanta för föräldrarna, vilket sänker tröskeln för att be om hjälp. Socialpedagogerna arbetar med barnen och familjerna både på daghemmet men även i barns hemmiljö. Socialpedagogerna arbetar resursförstärkande och lyfter aktivt fram barns, föräldrars och personals kunskap och styrkor. (Nilsson & Wiedel, u.å., ss. 12-14.)

Meningen är att arbetsteamet ska komplettera och stödja den befintliga personalen. Riskerna med att experthjälp finns att tillgå inom den småbarnspedagogiska verksamheten är att pedagogerna börjar tvivla på sin egen kunskap och anförtro sig till teamet i frågor som de klarar av att lösa på egen hand. Specialpedagoger och socialpedagoger kan fungera som bollplank och handleda personalen i speciella situationer både när det gäller barn och föräldrar. Dessa experter gör att den småbarnspedagogiska verksamheten utvidgar sitt arbetsfält, men det betonas att resurser bör finnas i barns ordinarie verksamhet och inte som externa tjänster. Genom tidiga insatser inom småbarnspedagogiken kan man inkludera resurser i basverksamheten för att hantera olika risker för barn, exempelvis problem i familjen, relationer och personalfrågor. Det betonas dock att pedagogerna fortfarande är lika värdefulla i att stöda föräldrarna, men genom utökat arbetsteam med skilda fokusområden kan kapaciteten öka vilket kan höja kvalitén på verksamheten. Det arbete som betonas inom småbarnspedagogiken är främst universellt och selektivt förebyggande arbete, men däremot är det inte småbarnspedagogikens uppgift att arbeta med allvarliga sociala problem och därför är det värdefullt att både arbetsteamet och pedagogerna samarbetar med andra aktörer, till exempel socialvården. (Nilsson & Wiedel, u.å., ss. 16-19.)

6 Metod

I följande kapitel beskrivs forskningsprocessen och den forskningsmetod som använts i arbetet. Det beskrivs även hur den empiriska undersökningen i arbetet har genomförts, analyserats och hur forskningsetiska principer har beaktats. I slutet av kapitlet diskuteras undersökningens tillförlitlighet.

6.1 Forskningsprocessen

Skribenterna har gjort en litteratursökning utifrån ett finländskt perspektiv med begrepp som används i Finland. En del forskning som har använts i arbetet har gjorts i övriga Norden och det svenska begreppet förskola har använts som sökord. Litteratursökning har gjorts i den åländska biblioteksdatan Katrina, samt i Österbottens biblioteksdatan Fredrika. Sökningen har utgått från följande nyckelord: föräldraskap, familjearbete, förebyggande

arbete, småbarnspedagogik och förskola. Den använda litteraturen har avgränsats till max tio år gamla verk. Dock har boken *Barndomen varar i generationer* av Kari Killén använts trots att den är från 2009 eftersom författaren är en framstående och renommerad forskare och för att det även i ny litteratur hänvisas till denna bok. Sökningen över elektroniska artiklar och publikationer finns som bilaga (se Bilaga 1). Litteratursökning har gjorts i elektroniska databasen EbscoHost, i Julkari som är ett arkiv som samlar publikationer från social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde, och i statsrådets publikationsarkiv Valto. En sökning har gjorts i Hem och skolas materialbank, där den aktuella forskningsrapporten *Dagisbarometern 2019* valts ut. Förutom litteratursökning i databaser, Julkari och Valto, har kedjesökning använts. Kedjesökning innebär att se på källor som använts i arbeten om liknande ämnen (SBU, 2017, s. 37). Genom kedjesökning har nordiska rapporter hittats om ämnet förebyggande arbete och tidiga insatser för barn och familjer. Arbetet innehåller en utförlig teoretisk bakgrund för att ge en tillräcklig förståelse för ämnet, trots att det har utförts en empirisk undersökning.

En analys av bakgrundsmaterialet visar på betydelsen av en trygg uppväxtmiljö för barnen, föräldraskapets betydelse och behov av förebyggande arbete för barn och familjer. Detta motiverar vidare våra följande kapitel. Sammantaget kan bakgrunden och kapitel 3–5 ses som en teoretisk bakgrund för hela examensarbetet. Eftersom ämnet *småbarnspedagogiken som utgångspunkt för förebyggande familjearbete* är nytt har skribenterna valt att sammanställa teoretiska utgångspunkter som på något sätt stöder denna arbetsform. En sammanställning och analys av den teoretiska bakgrunden i arbetet har även varit grund för diskussionsunderlaget för fokusgruppsintervjuerna (se Bilaga 2).

6.2 Fokusgruppsintervjuer som metod

Syftet med kvalitativ datainsamlingsmetod, som till exempel fokusgruppsintervjuer, är att få fram deltagarnas uppfattning beskrivet med deras egna ord. Kvalitativ metod ger en närhet mellan forskaren och deltagarna som leder till att deltagarna kan uttrycka sig öppet och forskaren kan få en djupare förståelse för det som undersöks. Genom semistrukturerade intervjuer styr forskaren deltagarna i liten utsträckning vilket gör att svaren blir nyanserade eftersom deltagarna uttrycker sina åsikter baserat på personlig erfarenhet. Kvalitativ metod utgår från en problemformulering som forskaren vill belysa men som under undersökningens gång kan ändra beroende på vad undersökningen får fram för information. (Jacobsen, 2017, ss. 86-87.)

En utmaning med kvalitativa undersökningar är att de ofta är tidskrävande vilket gör att antalet intervjuer och deltagare blir få. Det gör att generaliseringar baserat på insamlade data kan vara svåra. En annan utmaning är att insamlat data från intervjuer är omfattande och ofta ostrukturerat vilket gör att det kan vara svårt att kategorisera på ett lättöverskådligt sätt. (Jacobsen, 2017, ss. 86-87.)

Olsson och Sörensen (2011, ss. 136-138) hänvisar till Wibeck som menar att en fokusgrupp är en grupp av individer som är verksamma i samma situation, med andra ord fokuserad. Vidare menar Olsson och Sörensen att det som är typiskt för en fokusgrupp är att det finns en moderator som på förhand kunnat analysera den kommande gruppsituationen. Fokusgruppsintervjuer är särskilt lämpliga när det handlar om att undersöka individers erfarenheter. När intervjuer görs i grupp istället för individuellt kan diskussionen bland deltagarna öppna upp för nya tankar och processer. Deltagarna kan på så sätt hjälpa varandra att sätta ord på upplevelser och erfarenheter och skapa förståelse. Gruppdiskussioner är även lämpliga för att få fram orsaken till varför deltagarna tycker som de gör, inte endast vad de tycker. I en gruppsituation kan det krävas att deltagarna motiverar sina åsikter och då kan det ske en utveckling i gruppen som förklarar och ger perspektiv på varandras synpunkter. (Jacobsen, 2017, s. 107.) Som datainsamlingsmetod valdes fokusgruppsintervjuer för att få höra många respondenters åsikter och tankar på kort tid. Ämnet förebyggande familjearbete inom småbarnspedagogiken är något som är relativt nytt i den undersökta kommunen. Gruppdiskussioner sågs som fördelaktiga för att sätta igång tankar och nya perspektiv hos respondenterna även om enskilda intervjuer hade kunnat ge moderatören en annan möjlighet att gå på djupet med respondenters enskilda tankar. Enligt Alvehus (2013, s. 87) används inte fokusgruppsintervjuer enbart för att få svar på intervjufrågor utan även för att kunna undersöka den sociala interaktionen i gruppen. Metodvalet i det här arbetet har valts för att få många svar på kort tid och gruppdynamiken har inte någon betydelse för analysen av resultatet.

Som metod kunde även litteraturstudier ha valts eftersom det finns många perspektiv på detta ämne. Skribenterna valde att genomföra en empirisk undersökning eftersom implementering av nya arbetsformer först och främst kräver en kartläggning av behov. Eftersom tidigare forskning visade på vad föräldrarna upplevde för stödbehov, såg skribenterna denna möjlighet att höra personals tankar som en del av arbetet.

6.2.1 Urval

I det här arbetets undersökning arbetar alla respondenter i barngrupp inom småbarnspedagogiken, vilket är den gemensamma erfarenheten. Genom att utföra fler än en fokusgruppsintervju säkerställs att urvalet är mer representativt.

Urvalet bör alltid stå i relation till forskningens syfte och frågeställningar (Esaiasson, et.al., 2017, s. 332). Urvalet för fokusgruppsintervjuerna i det här arbetet har gjorts genom ett strategiskt tvåstegsurval. Det första steget i urvalet var att välja ut daghemsenheter. Urvalet gjordes som ett teoretiskt urval där faktorer som enheternas storlek och antal familjer med annat modersmål kunde påverka personalens erfarenheter. Det andra steget i urvalsprocessen var att välja ut gruppdeltagare. Valet av gruppdeltagare var baserat på ett slumpmässigt urval som respektive enhetsföreståndare har gjort baserat på vilka de trott kunnat bidra med information om vårt ämne, hur det passat personalens arbetsschema samt utgående från vem som gett samtycke till att delta i undersökningen. Trots att personalen på gruppfamiljedaghemmet endast var tre, har skribenterna gjort ett val att intervjua dem eftersom den enheten skiljer sig från större daghemsenheter. Tre fokusgruppsintervjuer har gjorts i undersökningen i likhet med vad Esaiasson et al. (2017, s. 333) menar är en lämplig mängd för att kunna uppnå ett trovärdigt resultat.

6.2.2 Praktiskt genomförande

En ansökan om forskningslov, med projektplanen samt diskussionsunderlaget bifogade, skickades till den aktuella kommunens chef för småbarnspedagogik som beviljade tillståndet.

Föreståndarna på de utvalda enheterna kontaktades genom telefonsamtal och informerades om undersökningen. Datum och tidpunkt för genomförandet av gruppintervjuerna diskuterades med föreståndarna. Ett informationsbrev skickades ut till föreståndarna för att respondenterna skulle få ta del av detta på förhand (se Bilaga 3). Föreståndarna ombads hjälpa till att samla ihop minst 5 deltagare.

I enlighet med Bell (2016, ss. 190-191) har moderatorn delgett respondenterna information om vad undersökningen handlar om, vilka frågor som kommer ställas samt vad som ämnas göras med informationen som fås fram. Det rekommenderas att respondenterna även får ta del av informationen skriftligen innan intervjutillfället för att de ska ha möjlighet att sätta sig in i ämnet och hinna fundera om de vill delta eller inte. Moderatoren försäkrade även deltagarna om att syftet inte var att granska deras arbete utan att få ta del av deras

erfarenheter. I infobrevet som skickades till de tre enheterna, stod det att deltagarnas yrkesbenämning kommer att synas i examensarbetets resultat. Men under arbetets gång valde skribenterna att inte skilja på personalens yrkesbenämningar i resultatet eftersom det visade sig att det inte fanns någon nämnvärd skillnad i deras erfarenheter.

Den första intervjun utfördes i enhetens lokaler men samhällsätgärdena till följd av Coronaviruset gjorde det inte möjligt att genomföra de två andra gruppintervjuerna på plats som planerat, utan de genomfördes istället på distans via video-länk. Skribenterna upplever att de virtuella intervjuerna kan ha hämmat diskussionerna en aning.

Expertintervjun med Lehtonen (kapitel 5.1) var planerad att ske innan fokusgruppsintervjuerna men på grund av olika omständigheter gjordes den efter att fokusgruppsintervjuerna var utförda. Skribenterna hade bildat sig en uppfattning om arbetet genom olika kommuners hemsidor som använder en sådan arbetsform men mer kunskap om arbetet i praktiken kunde ha tillfört ytterligare perspektiv till diskussionsunderlaget.

En av skribenterna var moderator under fokusgruppsintervjuerna. Det förklaras med att skribenterna valt att fokusera den empiriska undersökningen på en kommun och det långa avståndet mellan skribenterna gjorde att endast av dem kunde utföra intervjuerna. Olsson och Sörensen (2011, ss. 136-137) rekommenderar att fokusgruppsintervjuer ska ledas av en moderator och att en annan person med fördel kan delta med uppgifter att iaktta och göra anteckningar. Detta kan ses som en svaghet i de utföra fokusgruppsintervjuerna men inspelningarna gjorde att båda skribenterna sedan kunde diskutera och analysera materialet tillsammans.

6.3 Innehållsanalys

Skribenterna gick igenom inspelningarna från intervjun skilt för sig. Efter att ha lyssnat på inspelningarna upprepade gånger transkriberades materialet. Transkriberingen av det inspelade materialet är i sig ett tolkningssteg menar Alvehus (2013, s. 85). Kodning, tematisering och kategorisering utfördes slutligen gemensamt av skribenterna. Koderna är det som skribenterna ser som återkommande aspekter i fokusgruppsintervjuerna, vilka sammanställts för relevanta teman i relation till arbetets syfte. De teman som tagits fram i analysen har vidare sammanställts till kategorier. En beskrivning av innehållsanalysen för det insamlade materialet finns som bilaga i arbetet (se Bilaga 4). Kategorierna fungerar som underrubriker i examensarbetets resultatkapitel.

Analysen av resultatet skedde utgående från en abduktiv ansats, vilken Alvehus (2013, s. 109) beskriver som en reflektion mellan det empiriska och teoretiska materialet samtidigt. Detta beskriver hur skribenterna analyserat de koder som tagits fram i innehållsanalysen. Resultatdiskussionen i arbetet är en analys av resultatet, vilket även speglas mot arbetets teoretiska bakgrund. Alvehus (2013, s. 111) menar att det är en fördel att vara två skribenter för ett arbete, vilka kan analysera resultatet skilt för sig för att sedan kunna jämföra analyserna och upptäcka skillnader och likheter.

6.4 Forskningsetik

Syftet med forskning är att få fram ny kunskap som är viktig för både individen men även för utvecklingen av samhället (Patel & Davidson, 2011, s. 62). Det är betydelsefullt att beakta de etiska principerna vid forskning för att undvika skada eller men för människan eller samhället. Inom forskningsetiken är det viktigt att beakta människovärdet och respondenters bestämmanderätt. (Kohonen, et.al., 2019, ss. 28-29.) När forskningens syfte är att undersöka en verksamhet, organisation eller till exempel personal, hör det till god forskningspraxis att ansöka om forskningslov. Oavsett forskningstillstånd har de personer som deltar i undersökningen rätt att personligen välja att delta i forskningen eller inte. (Kettunen, et.al, 2019, s. 20.) Chefen för småbarnspedagogik i den undersökta kommunen har beviljat forskningslov för undersökningen i det här arbetet. Deltagandet i fokusgruppsintervjuerna i arbetets undersökning skedde med muntligt samtycke och på frivillig basis. I enlighet med yrkeshögskolan Novias riktlinjer för forskningsetik, har skribenterna följt god vetenskaplig praxis utgående från Forskningsetiska delegationen (2013, s. 18).

Skribenterna beaktade konfidentialitet och sekretess i forskningsprocessen och säkerställde att inga obehöriga kunde ta del av det insamlade materialet och att respondenterna inte skulle kännas igen i resultatredovisningen (Olsson & Sörensen, 2011, ss. 78-79). Respondenterna fick redan i informationsbrevet veta att deras anonymitet säkrades genom hela undersökningen och att deras identitet inte kommer att kunna urskiljas i resultatet. Inte heller kommunens eller enheternas namn nämns i arbetet. När databearbetningen och analysen av materialet var färdigställt, förstördes det inspelade materialet från fokusgruppsintervjuerna.

I examensarbetet strävar skribenterna till att ha ett resursförstärkande perspektiv där familjen ses som den främsta uppväxtmiljön för barn. Ett resursförstärkande perspektiv i arbetet med familjen betonar styrkan hos föräldrarna och resurserna som finns inom familjen. Barn har

rätt till en god uppväxtmiljö och föräldrarna har rätt att få det stöd som krävs för att främja förutsättningarna till en trygg uppväxtmiljö för barnen. Vidare ser skribenterna att barn formas av sina nära relationer och faktorer i barns uppväxtmiljö påverkar barnen både positivt och negativt, varför skribenterna betonar vikten av förebyggande familjearbete.

6.5 Tillförlitlighet

För att kunna mäta kvaliteten på forskningen bör undersökningens reliabilitet och validitet granskas. Alvehus (2013, ss. 122-123) beskriver att reliabilitet handlar om huruvida forskningen kan göras igen med samma resultat. Undersökningen i det här arbetet innefattar endast ett fåtal daghemspersonal och det är inte möjligt att utgå från att resultatet är övergripande för all personal inom småbarnspedagogiken. Tematiken är relativt ny och utgående från det kan man göra tolkningar om att personalen saknar kunskap i frågan. Skribenternas egna tolkningar bör ses som en förutsättning för en studie, men utgör också en risk för arbetets reliabilitet menar Alvehus (2013, s. 123). På grund av att fokusgruppsintervjuerna varit semistrukturerade och gruppintervjuerna endast utgått från olika teman där moderatorn använt sig av stödfrågor och följdfrågor i diskussionerna, förminskas möjligheten att göra samma intervju en gång till.

Arbetets validitet granskar om studien undersöker det den ämnar undersöka. Risker med fokusgruppsintervjuer är att validiteten riskerar minska om diskussionerna går ut över undersökningens ämne, men det är också en fördel att nya infallsvinklar kan diskuteras under gruppintervjuerna som skribenterna inte tidigare beaktat i arbetet. (Alvehus, 2013, s. 122.) Undersökningens syfte var att studera småbarnspedagogikens möjligheter för förebyggande familjearbete och undersökningen fokuserade på daghemspersonals uppfattningar i frågan. Personalen hade svårt att föreställa sig detta arbete i praktiken och undersökningen kunde därmed inte grunda sig på deras föreställningar. Validiteten förminskades på grund av detta, men gav istället utrymme för andra betydelsefulla aspekter om småbarnspedagogikens roll i interprofessionella arbetsteam och personalens behov av stöd från andra aktörer.

Även om fokusgruppsintervjuerna var semistrukturerade och endast utgick från ett diskussionsunderlag har moderatorn följt samma struktur genomgående under alla intervjuer. Tillförlitligheten i examensarbetet stärks genom att fokusgruppsintervjuerna utförts av samma moderator.

7 Resultat

I det här kapitlet presenteras resultatet från den empiriska undersökningen. Resultatet presenteras utgående från innehållsanalysens fyra kategorier, *hur personalen ser på arbetet med föräldrarna, utmaningar i samarbetet med föräldrarna, personalens behov av fortbildning och interprofessionellt samarbete och personalens tankar om förebyggande familjearbete.*

7.1 Hur personalen ser på arbetet med föräldrarna

”Vårt fokus är på pedagogiken. Familjeproblematik på andra sidan än vad som hör till oss.”

I relation till lagstiftning inom småbarnspedagogiken som moderatorn kort refererar, upplever respondenterna att deras främsta arbetsuppgift är att stöda barns lärande och utveckling. Respondenterna menar att grunderna för planen för småbarnspedagogik ger dem tydliga ramar för vad arbetet ska innehålla och det ställs höga krav på pedagogikens kvalitet. Den delen i lagen om småbarnspedagogik som förpliktar verksamheten att stöda föräldrarna i fostringsarbetet är en ganska liten del av personalens arbete i praktiken, menar respondenterna. Lagen betonar även vikten av att stöda barns holistiska välbefinnande, vilket inkluderar barns familjer och hemmiljö, men respondenterna uttrycker osäkerhet kring hur mycket de har rätt att blanda sig i familjers levnadsförhållanden. En av respondenterna menar att arbetet med familjerna är en stor del av verksamheten och att detta arbete möjligtvis är *”en större del än vad man kanske själv inser”*. En del av respondenterna upplever att *”vi stöder föräldrarna i fostringsfrågor dagligen”*, medan andra säger att *”stödet till föräldrarna är ganska litet”*.

”När barn inte mår bra, mår knappast föräldrarna heller så bra.”

Det framkommer i fokusgruppsintervjuerna att relationerna till familjerna inom småbarnspedagogiken är en naturlig del av verksamheten, samtidigt som hemmet och daghemmet är två skilda världar. Respondenterna upplever att det är svårt att arbeta med barn och familjer när de inte vet vad som händer utanför daghemmet. En av respondenterna uttryckte att hen märker av att familjers mående återspeglar sig också i barns mående. Vidare lyfter flera respondenter att föräldrarna inte alltid förstår varför interaktionen med daghemspersonalen har så stor betydelse. *”Vi får hela tiden upprepa, upprepa att vi frågar med tanke på barnets bästa”*. De önskar att föräldrarna förstod varför de frågar sådant som berör barnet utanför daghemsmiljön, vilket är för att det sannolikt påverkat barnet och

personalen har uppmärksammat beteendeförändringar eller liknande. I dagsläget är respondenterna osäkra på hur mycket det är deras uppgift att stöda familjen och de känner att det ofta uppstår negativa reaktioner bland föräldrarna när de ställer frågor som berör barnet utanför daghemsmiljön. Det kan också bidra till att föräldrarna tar avstånd från personalen och undviker att berätta om händelser som påverkar barnet. Personalen i sin tur påverkas av dessa negativa reaktioner då de menar att avsikten är att se till barnets bästa, inte på grund av nyfikenhet, *”vi är inte nyfikna!”*.

”Ni sköter det så bra ni – bollar över det till personalen.”

En del av respondenterna upplever att många föräldrar lägger över ansvaret på personalen att lära barn grundläggande färdigheter men personalen är eniga om ett gemensamt ansvar för barns lärande och utveckling. En av respondenterna lyfter en tidigare undersökning i diskussionen: *”En tidigare undersökning gjord bland nyanlända föräldrar visar att de för sina barn i dagvård för att de tänker att personalen klarar uppgiften bättre”*.

Respondenterna på de tre enheterna var ense om att många föräldrar idag har behov av stöd i föräldraskapet. *”Barn kommer inte med någon handbok”*, som en av respondenterna kommenterar. Det framkommer att respondenterna ser gränssättning som en stor utmaning för föräldrar och de upplever att många föräldrar verkar osäkra i sin föräldraroll. En av respondenterna funderade över hur barnen skall lära sig att hantera negativa känslor när de aldrig får ett nej av föräldrarna? I en fokusgruppsintervju sade en respondent att hen bett föräldrarna att fundera över frågan med gränssättning i de fall där de uppfattat det som ett problem i familjen.

7.2 Utmaningar i samarbetet med föräldrarna

”Det enda du vill är att grannen inte ska få veta.”

I fokusgruppsintervjuerna diskuterade respondenterna om föräldrars behov av stöd och moderatorn ställde även frågan om vilka utmaningar respondenterna upplever i arbetet med föräldrarna. I relation till förebyggande familjearbete menar respondenterna att det är stigmatiserat att be om och ta emot hjälp i vårt samhälle. Vidare menar de att det försvårar möjligheterna till förebyggande familjearbete. De beskriver att föräldrarna ser det som ett misslyckande i sitt föräldraskap om de tvingas be om hjälp och de betonar även utmaningen med att alla inte accepterar sitt behov av hjälp och inte är beredda att ta emot hjälp som erbjuds. Att föräldrar känner att de är otillräckliga som föräldrar och att de är rädda för att

uppfattas som att de inte klarar av att ta hand om sina barn, anses vara en orsak till att de inte ber om hjälp i ett tidigt skede. En respondent sade att många finländare vill måla upp en bild av att allt är perfekt i familjen.

Flera respondenter önskar att föreläsningar och kurser om föräldraskap skulle vara obligatoriska för att nå alla, samtidigt som förebyggande arbete bör byggas på frivillighet. Då respondenterna diskuterade hur samarbetet med föräldrarna gällande eventuella stödbehov och att våga be om hjälp kunde utvecklas, sade flera av dem att de inte kommer att nå alla föräldrar. Vidare reflekterade respondenterna över att de familjer som skulle behöva det mest kanske är de som är svårast att nå. Några respondenter lyfte att ett egenvårdarsystem kunde sänka tröskeln för en del föräldrar att be om hjälp av personalen.

”Ibland försöker man få dem att öppna sig men en del släpper inte in en.”

”Det kanske skulle behöva sänkas tröskeln för att be om hjälp av oss.”

En av respondenterna sade att ibland försöker personalen öppna upp för en diskussion men de upplever att en del föräldrar har svårt att släppa in dem. Undersökningen visar att föräldrarna sällan frågar personalen om hjälp i fostringsfrågor och respondenterna menar att tröskeln behöver bli lägre för att föräldrarna ska våga be om hjälp angående sådana saker. En del av respondenterna uppmuntrar föräldrar att öppna sig mera än andra. Respondenterna betonar även att relationen till familjerna är olika och att bra och nära relationer gör det lättare för både personal och föräldrar att också diskutera svåra saker.

I diskussionerna beskriver en del av respondenterna det som utmanande att ta upp känsliga ämnen med föräldrarna för att sedan träffa dem i affären, *”det är vår plikt och vi gör det men det är svåra saker”*.

”Man kommer aldrig nära föräldrarna ... kommer mycket missuppfattningar och såna saker. Det kommer inte fram det vi försöker informera om.”

I den undersökta kommunen finns många olika språk och respondenterna upplever att det är utmanande att inte ha ett gemensamt språk med en del föräldrar, vilket gör att samarbetet mellan dem påverkas. En av respondenterna uttryckte att det blir *”en vägg mellan föräldrar och personal”*. De upplever att dialogen inte känns naturlig när de måste använda tolk eller som ofta förekommer, att de kommunicerar genom färdigt skrivna lappar. Respondenterna beskriver att det ofta sker missuppfattningar i kommunikationen och att information inte når fram till föräldrarna. De upplever det som en utmaning och de känner att de inte kommer

nära föräldrarna på grund av avsaknaden av ett gemensamt språk. Språkfrågor visar sig vara återkommande i nästan alla diskussioner.

Respondenterna upplever att förståelsen för den småbarnspedagogiska verksamheten skiljer sig mellan olika bakgrunder och föräldrar. En del föräldrar ser på verksamheten som en skola där barnen bör vara för att lära sig så mycket som möjligt, *"föräldrarna ber om ursäkt när barnen är sjuka och inte kan komma till dagis"*. Under en av diskussionerna framkom det att personalen är noggrann med att betona för föräldrarna att dagis inte är en skola när ett barn börjar och de arbetar för att sätta sig in i och förstå olika kulturer för att minska risken för att missförstånd ska uppstå.

7.3 Personalens behov av fortbildning och interprofessionellt samarbete

"Personalen bör våga se och våga ta upp saker till diskussion och föräldrar behöver våga säga."

"Jag skulle gärna stöda föräldrarna om jag bara visste hur."

I diskussionerna om fortbildning och interprofessionellt samarbete uttrycker respondenterna ett behov av mer kunskap i att bemöta familjer i krissituationer och att många gärna skulle hjälpa om de hade vetat hur. Flera respondenter uttrycker ett behov av mer kunskap i att våga möta svåra frågor och ta upp dem till diskussion med föräldrarna. Respondenter med längre arbetserfarenhet är mera bekväm med att stöda föräldrar i fostringsarbetet och även stöda dem i frågor som berör familjerelationer. Personalen har inte under de senaste åren tagit del av någon fortbildning gällande till exempel föräldraskapets betydelse eller hur de kan stöda föräldrar.

Ett återkommande ämne i diskussionerna är att respondenterna ser tystnadsplikten som ett hinder för sektorövergripande arbete. *"Sekretessen sätter käppar i hjulen för samarbetet"*. Respondenterna får inte kännedom om barnen får hjälp från annat håll och de menar att de upplever det som viktigt att veta att familjen får det stöd och den hjälp de behöver. Då ökar också deras förutsättningar att stöda barnet och föräldrarna, *"jaa, vi vill veta vad som händer utanför daghemmet. Sådant påverkar barnet!"*.

"Lämna oss inte utanför – vi behöver få veta om familjen får hjälp på annat håll."

Resultatet visar att personal inom småbarnspedagogiken har en mycket liten roll i interprofessionella arbetsteam och att personalen saknar stöd från andra aktörer. Även om

småbarnspedagogiken är en stor del av många barnfamiljers liv och hör till kommunens basservice, är verksamheten ganska utanför andra aktörers arbeten, till exempel barnskyddet och rådgivningen. Personalen får varken ta del av information som berör ”deras” barn och familjer och de har heller inte någon naturlig kontakt till experthjälp i det som de upplever svårt i sitt arbete. De önskade mer kontakt med socialvården, särskilt i fall där de gjort barnskyddsanmälningar för att veta att barnet får tillräcklig hjälp och hur de bäst kan stöda barnet i verksamheten. Respondenterna önskar mer kontakt med både socialvården och barnrådgivningen och de upplever att de saknar möjligheter att konsultera andra aktörer i frågor som berör barn och familjer och hur de kan trygga och stöda barnet i verksamheten.

”Specialbarträdgårdsläraren är kanske med på något.”

Undersökningen visar att det i dagsläget främst är föreståndarna på enheterna som kontaktas av socialvården vid frågor som berör enskilda barn. Ett fåtal av respondenterna har deltagit i interprofessionella arbetsteam i de fall de gjort en barnskyddsanmälan eller haft möten med barnpsykolog vid utredningar. Respondenterna menar att de i allmänhet har en liten roll i interprofessionella arbetsteam, även om de känner barnen och familjerna väl. I en av diskussionerna framkommer det att specialbarträdgårdsläraren deltar i en del interprofessionella arbetsteam och det visar sig att en stor del av personalen vänder sig till specialbarträdgårdsläraren när de är i behov av stöd och hjälp. Specialbarträdgårdsläraren har en stor betydelse för personalen när det gäller konsultation i frågor som berör barns utveckling och lärande. Respondenterna uttrycker att de får mycket stöd av varandra inom arbetsgruppen och att de använder den kompetens som finns internt på enheten. Respondenterna har ett stödbehov från andra aktörer, exempelvis i frågor gällande att stöda föräldrarna, och de menar att specialbarträdgårdslärarnas resurser inte är tillräckliga för att även ta sig an nya uppgifter utöver de befintliga arbetsuppgifterna.

7.4 Personalens tankar om förebyggande familjearbete

I fokusgruppsintervjuerna tog moderatorn upp att Finland står inför stora förändringar inom välfärdsbranschen och att framtidsvisionen är ett barn- och familjevänligt samhälle. Ett exempel som lyftes var att fokus ligger på att utveckla förebyggande arbete och samarbetet mellan bildningssektorn och socialvården.

Om arbetsfältet inom småbarnspedagogiken skulle utökas med förebyggande familjearbete, skulle det enligt en av respondenterna krävas utökad planeringstid, tid för administration och

möten med socialvården. Undersökningen visade att personalen kände en oro över att deras arbetsuppgifter skulle utökas om förebyggande familjearbete skulle vara en del av verksamheten, *”svårt att se att arbetsuppgifterna skulle utökas i dagsläget eftersom bristen redan är stor på personal”*.

I fokusgruppsintervjuerna lyfte moderatorn även hur Finland och andra nordiska länder utvecklat förebyggande familjearbete inom småbarnspedagogiken på olika sätt. Moderatorn presenterade kort de typer av arbetsformer som lyfts i examensarbetets kapitel 5. I alla diskussioner är respondenterna överens om att småbarnspedagogiken har förutsättningar för att ge föräldrarna stöd på ett naturligt sätt, men att personalens resurser i dagsläget inte är tillräckliga för att kunna utföra arbetet själva.

”Vad behöver föräldrarna för stöd?”

Respondenterna ser familjearbete inom småbarnspedagogiken som obekant och har svårt att föreställa sig arbetet i praktiken. En del av respondenterna ser ett behov av förebyggande familjearbete och säger att det *”skulle säkert vara bra”*, medan andra är osäkra på vad föräldrarna behöver. De känner sig osäkra i hur omfattande problemen bör vara för att det skall krävas familjearbete.

”Man hinner sällan gå djupare i diskussionerna.”

”Diskussioner med föräldrarna drar ofta ut på tiden och då får jag dåligt samvete för resten av gruppen.”

”Finns inte tid att sätta sig in i problemen.”

De dagliga mötena och relationen till föräldrarna lyfts i diskussionerna av moderatorn som en möjlig resurs för småbarnspedagogiken som utgångspunkt för familjearbete. Respondenterna diskuterar att det kan vara en resurs, samtidigt som de är överens om att dessa möten ofta är stressiga och att de sällan hinner med några djupare samtal. När föräldrarna väl ber om hjälp och stöd finns det inte tid för personalen att möta dessa frågor. En del av respondenterna upplever sådana situationer som svåra, de drabbas av dåligt samvete när de inte hinner med sina arbetsuppgifter, samtidigt som de känner att de vill bemöta föräldrarna på ett bra sätt. Viljan att stöda föräldrarna finns, men respondenterna upplever att resurserna inte är tillräckliga.

”Inte socialvårdens familjearbetare, utan vår hjälp.”

”Personen måste vara en sådan som arbetar nära oss på daghemmet. Hen ska känna personalen, föräldrarna och barnen så att man inte behöver berätta allt från början på alla möten.”

”De kan vända sig dit om de inte vill berätta för oss, gemensamma diskussioner, vi kan ta kontakt åt föräldrarna och för oss är det en lättillgänglig hjälp.”

Det visar sig att en del av respondenterna skulle uppskatta en resurs för att lätt kunna få handledning och stöd i sociala frågor och som även kunde delta som stöd vid föräldramöten. De betonar att resursen bör arbeta nära sammanslutet med övriga arbetsteam inom verksamheten för att inte lämna dem utanför i arbetet med familjerna.

Respondenterna ser fördelar med att de kunde hänvisa föräldrarna till en redan bekant person när de uppmärksammat behov av stöd i familjen, men att de också kunde förmedla kontakt i de fall när föräldrarna själva inte ville göra det. Eftersom det är personalen som möter föräldrarna dagligen upplever de att de behöver ha en viss kunskap i att stöda föräldrarna även om det skulle finnas en utomstående resurs för förebyggande familjearbete. Arbetet inom verksamheten bör utgå från ett samarbete mellan familj, personal inom småbarnspedagogiken och familjearbetare. En av respondenterna betonar att det krävs tillräckliga resurser för att möjliggöra ett bra arbete och för att inte en person ska förväntas ta hand om allt arbete i hela kommunen. Som skribenterna redan lyft känner en del av respondenterna sig osäkra på att möta familjer i krissituationer och att de upplever att en resurs inom verksamheten även kunde stärka dem i sådana situationer.

”Det bästa skulle vara att det finns ett rum dit föräldrarna vet att de kan gå och fråga saker.”

En del av respondenterna menar att en öppen dörr inom verksamheten som erbjuder stöd till föräldrar kunde vara en början till att sänka tröskeln att be om hjälp. Att stödet ges från småbarnspedagogiken kunde också vara en lägre tröskel för många föräldrar än att till exempel ta kontakt med socialvården. Flera respondenter menar att en del nyanlända föräldrar lättare kunde ta steget att be om hjälp från daghemmet och hänvisar till den stora respekt som föräldrarna har för till exempel sjukvården. Respondenterna diskuterar även att implementeringen av nya tjänster behöver få ta tid, eftersom det skulle ta tid för föräldrarna att bekanta sig med en ny stödtjänst.

En del av respondenterna förhåller sig positiva till hembesök innan daghemsstart för att ge familjerna information om verksamheten, *”en familjearbetare kunde göra hembesök för att*

introducera familjerna i verksamheten". Medan en respondent kommenterar: *"svårt med hembesök på stora enheter"*.

Baserat på vad som sagts tidigare i diskussionerna, ser en del av respondenterna hembesök som en möjlighet att i ett tidigt skede lyfta vikten av samarbete mellan daghemmet och hemmet. En del av respondenterna upplever dock att det finns utmaningar med hembesök, vilka är att alla familjer kanske inte vill ta emot besök i hemmet och en av respondenterna betonar att en del av personalen kan känna sig obekväma i situationen. En stor del av respondenterna är överens om att det i praktiken kan vara svårt att hinna genomföra hembesök till nya familjer. Här utgick respondenterna från hur verksamheten ser ut idag och att hembesök skulle göras med befintliga personalresurser och hade därför svårt att se hur arbetet skulle hinnas med i praktiken.

8 Diskussion och kritisk granskning

I detta kapitel analyseras undersökningens resultat och diskuteras i relation till arbetets teoretiska bakgrund. Som avslutning på arbetet presenteras slutsatser och förslag till vidare forskning.

8.1 Resultatdiskussion

I undersökningen visar det sig att personalen förhåller sig olika till att stöda föräldrarna i fostringsfrågor. I likhet med det som lyfts i kapitlet om samarbetet med föräldrarna inom småbarnspedagogiken, är det enligt Bokström och Sarkadi (2013, s. 198) vanligt förekommande bland personal inom småbarnspedagogiken. Lagen om småbarnspedagogik betonar att småbarnspedagogiken har ansvar att stöda föräldrarna i fostringsarbetet men personalen uttrycker en osäkerhet kring vad som hör till deras arbetsuppgifter gällande att stöda föräldrarna. Ändringar i uppgiftsbeskrivningar och styrdokument kunde göra att personalens förhållningssätt i att stöda föräldrarna blev mer likställt.

Som tidigare presenterats i den teoretiska bakgrunden, anser bland andra Sankalahti och Lindberg (2017, s. 26) att samarbetet med föräldrarna är en viktig del inom småbarnspedagogiken. För att främja barns utveckling krävs ett gemensamt ansvar och det är enligt skribenterna betydelsefullt att resurser och värde läggs på samarbetet mellan föräldrar och personal. Det är även betydelsefullt att lyfta föräldrars egna resurser. Med hänvisning till Killén (2014, s. 63) och Bokström och Sarkadi (2013, s. 198) är föräldrarna

pålästa och det är inte alltid professionella som besitter mest kunskap om barnen, däremot kan de se situationen ur andra perspektiv. Det motiverar betydelsen av ett ömsesidigt förtroende mellan föräldrar och personal och i enlighet med Sankalahti och Lindberg (2017, s. 15) är en förtroendefull relation en förutsättning för ett fungerande samarbete. Samarbetet i sin tur främjar barns utveckling. I resultatet framkommer att en del personal upplever att föräldrarna saknar förståelse för betydelsen av den dagliga interaktionen mellan parterna och de upplever att det kan uppstå negativa reaktioner och missförstånd mellan dem och föräldrarna.

Resultatet visar att stigmatiseringen för att be om hjälp är stor och en respondent i undersökningen uttrycker att det hör till det finländska samhället att utåt visa att allt är perfekt i familjen. Det finns även en osäkerhet bland personalen att ta upp saker till diskussion med föräldrar och som Kalland (2011, s. 52) beskriver är det en del av det finländska förhållningssättet att inte blanda sig i andras angelägenheter. I enlighet med Killén (2009, s. 37) är det dock viktigt att främja familjers förutsättningar att kunna åtgärda problemen medan de är små, vilket betyder att det är viktigt att som personal våga prata med föräldrarna.

I examensarbetets teoretiska bakgrund diskuteras begreppen sektorövergripande arbete och interprofessionellt arbete och resultatet visar att personalen upplever ett behov av utökat arbete över sektorerna. Det framkommer dock i undersökningen att det i praktiken är svårt att definiera skillnaden mellan de två begreppen. Respondenterna i undersökningen uttrycker ett behov av konsultationsmöjligheter i frågor kring barn och familjer och de uttrycker ett behov av samarbete i andra fall än när de gjort en barnskyddsanmälan. Skribenterna uppfattar att det främst handlar om ett behov av ett fungerande nätverk bland personalen. Skribenterna reflekterar över personalens roll i interprofessionella arbetsteam och ser att de inte har någon insikt i att arbeta i interprofessionella arbetsteam utöver den egna arbetsgruppen. Specialbarntädgårdsläraren verkar dock ha en betydande roll i att stöda personalen och ses även som det enda interprofessionella arbetsteam som de kommer i kontakt med utöver den egna arbetsgruppen.

Resultatet ger en bild av att personalen upplever tystnadsplikten som ett hinder för att samarbeta med andra aktörer. Skribenterna hänvisar till Killén (2009, s. 244) som menar att tystnadsplikten inte behöver utgöra något hinder, eftersom information kan delas mellan aktörer med föräldrars samtycke. Killén menar dock att det krävs en förtroendefull relation mellan föräldrar och personal för att föräldrarna ska vilja ge samtycke. Om det

interprofessionella samarbetet skulle bli en naturligare del av arbetet inom småbarnspedagogiken anser skribenterna att personalen skulle få en klarare bild av att tystnadsplikten inte behöver vara något hinder, samtidigt som det bland föräldrar troligtvis inte skulle vara lika ansträngt att ge samtycke för att dela information mellan olika aktörer. Skribenterna menar, med hänvisning till teorin (Juslin, et.al., 2015; Pölkki & Vornanen, 2016; Ambrose-Miller & Ashcroft, 2016) att interprofessionellt arbete kräver att personal förhåller sig till de principer som arbetssättet kräver. Det vill säga en vilja att arbeta i team, att ta tillvara allas kunskaper, ömsesidig respekt och förståelse för varandras områden.

Tidigare forskning (Samkommunen K5, 2014; Vuorenmaa, 2018; Romantschuk & Siimes, 2020) visar på att föräldrar upplever ett behov av stöd i frågor om fostran och barns utveckling och det visar även på ett behov av stöd i vardagen. Vardagsstressen är påtaglig i barnfamiljer och föräldrar upplever det svårt att balansera familje- och arbetsliv. En del föräldrar känner sig även osäkra i föräldraskapet och personalen i undersökningen upplever ett behov av stöd i fostringsfrågor och gränssättning. Detta visar på ett behov av lätt tillgänglig service med låg tröskel. Många föräldrar upplever tidsbristen som en stor utmaning i vardagen, vilket kan göra att steget att söka hjälp blir större. Förebyggande familjearbete inom småbarnspedagogiken kan ses som en lågtröskeltjänst som lätt går att använda i samband med den dagliga kontakten till verksamheten. En stor del av handledningen kan även ges digitalt, i enlighet med familjearbetet i Tavastkyro, vilket gör att föräldrarna inte behöver avsätta tid för möten och samtal. Genom att en professionell med fokus på att stöda föräldrarna, som i Tavastkyro, gjort sig till känna på föräldramöten kan det underlätta för föräldrarna att ta kontakt via exempelvis sociala medier.

Undersökningen visar att ämnet förebyggande familjearbete inom småbarnspedagogiken var nytt för personalen, varför de hade svårt att se hur arbetet skulle se ut i praktiken. Därav blev det i diskussionerna mycket fokus på personalens nuvarande arbete och samarbetet och relationerna med föräldrarna. Skribenterna anser att befintlig personal inom småbarnspedagogiken i dagsläget inte har möjlighet att stöda föräldrarna i tillräcklig utsträckning – men att de kunde fungera som en del av ett nätverk för familjen och verksamheten kunde vara en naturlig väg till en lättillgänglig service. Personalens oro för utökade arbetsuppgifter är befogad om fler resurser inte tillsätts, eftersom det behövs fler resurser för att säkerställa arbetets kvalitet. Med hänvisning till kapitel 5, kunde utökade personalresurser med uppgift att utföra förebyggande familjearbete vara ett komplement till personalgruppen och det skulle samtidigt göra det möjligt att erbjuda stöd till personalen i sociala frågor. Erfarenheter från de arbetsmodeller som presenteras tidigare i arbetet, samt

personalen i den empiriska undersökningen, upplever att förebyggande familjearbete inom småbarnspedagogiken kan ses som en lågröskeltjänst.

8.2 Slutsatser

Förebyggande arbete för barn och familjer betonas för att främja välfärden bland barn och familjer och i målsättningarna för barnstrategin eftersträvas lättillgängliga tjänster och utökat stöd i föräldraskapet. I enlighet med forskningen som presenteras i bakgrundskapitlet har barndomen en stor betydelse för resten av livet. Förebyggande arbete med barn och familjer ses som en viktig samhällsinvestering och i enlighet med barnstrategin och LAPE Österbotten eftersträvas en utveckling i servicestrukturen för att sammankoppla tjänster för barn och familjer. Syftet för examensarbetet är att studera småbarnspedagogiken som utgångspunkt för förebyggande familjearbete. Det kan ses som ett sätt att stöda föräldraskapet innan det utvecklas problem som gör att barnens hälsa och utveckling påverkas negativt. Brist på ork i familjen, skilsmässa och osäkerhet i föräldrarollen är faktorer där skribenterna ser att förebyggande familjearbete kunde förverkligas med småbarnspedagogiken som utgångspunkt.

Småbarnspedagogiken kunde fungera som utgångspunkt för universellt och selektivt förebyggande familjearbete där syftet är att motverka att små problem blir stora. Vidare anses att småbarnspedagogiken som utgångspunkt för förebyggande familjearbete är en lågröskeltjänst, dels för att många familjer nås naturligt, dels för att miljön och de professionella redan är bekanta. Ur ett socialpedagogiskt perspektiv är relationen den viktigaste faktorn i arbetet med att stöda andra och med hänvisning till Bokström och Sarkadi (2013, s. 193) känner föräldrar förtroende för personalen inom småbarnspedagogiken. De naturliga relationerna och det stora antal familjer som nås inom småbarnspedagogiken ses som resurser som borde tas till vara i det förebyggande familjearbetet. I examensarbetet har vi utgått från att småbarnspedagogiken har förutsättningar att vara en del av förebyggande arbete med familjer tack vare goda relationer mellan föräldrar och personal. På en allmän, samhällelig nivå, är det ett korrekt antagande. Småbarnspedagogiken som verksamhet anses inge förtroende till föräldrar. På individnivå är det lite mer komplext. Goda relationer bygger på förtroende och det kan ligga mycket arbete bakom att skapa ett förtroende. Arbetet med att skapa förtroende kan påverkas av olika faktorer som bland annat tid, samarbete och kommunikation. Relationer mellan personal och föräldrar bör främjas och personalen bör ges förutsättningar för att skapa nära relationer till föräldrarna för att kunna samarbeta och gemensamt stärka barnen.

I framtiden eftersträvas mer stöd i föräldraskapet och lågtröskeltjänster. I dagsläget anses rådgivningens främsta uppgift vara att stödja föräldraskapet. Efter att barnet fyllt två år sker de regelbundna besöken till barnrådgivningen i regel endast en gång per år och tröskeln är troligtvis ganska stor att ta kontakt utöver dessa årliga besök. Förutsättningen för att skapa nära relationer inom småbarnspedagogiken är bättre eftersom kontakten med professionella sker dagligen och utöver stödet från barnrådgivningen, är småbarnspedagogiken den naturliga länken till professionella som ser barnet och familjen regelbundet. När barnen kommer upp i skolåldern finns elevhälsan där barn och familjer har möjlighet att få stöd och hjälp vid behov och som även arbetar med förebyggande åtgärder. Det ger en bild av att det finns behov av mer stöd för barn i dagisåldern och deras familjer.

En utmaning är den stora stigmatiseringen kring att be om hjälp bland föräldrar, samtidigt som personalen är osäker på hur mycket de kan lägga sig i familjeangelägenheter. Universella tjänster och tjänster med låg tröskel kunde på sikt minska stigmatiseringen bland föräldrarna, men det kräver tid och omstrukturering av service för barn och familjer. I de fall där det redan finns svåra problemen i familjen kan det vara att universellt och selektivt förebyggande arbete inte är tillräckligt och det kan kräva insatser som inte längre ryms inom vad småbarnspedagogiken kunde ha möjlighet till. Med hänvisning till Killén (2009, s. 131) går inte allt att förebygga och i enlighet med vad respondenterna betonade i den empiriska undersökningen går det inte att nå alla föräldrar. Däremot kan ett brett utbud av tjänster öka förutsättningarna för att kunna möta allas behov. Som Ahnquist (2011, s. 43) menar: *“Ingen kan göra allt men varje insats är en pusselbit och om de läggs ihop kan de tillsammans bilda en helhet.”*

Med hänvisning till Pölkki och Vornanen (2016, ss. 590-592) skulle det vara betydelsefullt att främja samarbetet mellan socialvården och småbarnspedagogiken eftersom de delvis har gemensamma målsättningar. Det skulle ge förutsättningar till att servicen skulle bli mera enhetlig. I och med att servicestrukturen förändras och ett interprofessionellt arbete eftersträvas, krävs att professionella aktörer får tydliga ansvarsroller i sitt arbete och att det specifika branschtänkandet reduceras. Vi reflekterar över personalens behov av stöd från andra aktörer och upplever att det är en viktig del som saknas för att kunna ge trygghet och förutsättningar för personalen att främja samarbetet med föräldrarna. Som Killén (2014, s. 190) menar anser även vi att personal inom småbarnspedagogiken skulle kunna bidra med mycket i det interprofessionella samarbetet eftersom de regelbundet ser barnet och föräldrarna.

Socionomens roll inom småbarnspedagogiken är ett aktuellt diskussionsämne då ändringar i lagen om småbarnspedagogiken kommer att medföra ändringar i deras uppgiftsbeskrivningar i verksamheten. Uppgiftsbeskrivningen är inte klart definierad och ändringarna medför att det i en barngrupp ska finnas en jämn fördelning av lärare och socionomer inom småbarnspedagogiken. Med tanke på socionomens kompetenser ser vi att de kunde ansvara för sociala frågor inom verksamheten. Olika professioner har olika styrkor och kompetenser, vilket är självklart och det är värdefullt att inom småbarnspedagogiken ta tillvara dessa för att stärka barnet som helhet. För att kunna möta föräldrars behov och utföra förebyggande familjearbete inom småbarnspedagogiken, krävs fler resurser inom verksamheten. Vi anser att det krävs utökade personalresurser och inte bara ändringar i sammansättningen av personal för att ge förutsättningar för förebyggande familjearbete.

Det finns många möjligheter för att småbarnspedagogiken skulle vara en utgångspunkt för förebyggande familjearbete, men det krävs nytänkande bland personal, ledare och beslutsfattare, det krävs också tillräckliga resurser för att göra arbetet rättvisa. Vi ser ett behov av fortsatt forskning inom området förebyggande familjearbete inom småbarnspedagogiken. En kartläggning kunde göras av vilka metoder och arbetsformer som i dag används för att stöda föräldraskapet inom småbarnspedagogiken, vilket kunde främja utvecklandet av förebyggande familjearbete inom småbarnspedagogiken.

Källor

- Ahnquist, J. (2011). Den svenska strategin för utvecklat föräldrastöd och familjecentralen som arena för föräldrastödande verksamhet. i M. Kekkonen, M. Montonen, & R. Viitala, *Familjecenter i Norden - en resurs för barn och familjer* (ss. 41-47). Köpenhamn: Nordiska ministerrådet.
- Alvehus, J. (2013). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: En handbok*. Stockholm: Liber.
- Ambrose-Miller, W., & Ashcroft, R. (Maj 2016). Challenges faced by social workers as members of interprofessionals collaborative health care team. *Health & Social work, 41*(2), ss. 101-109.
- ARENE. (2017). *Sosionomi tuottaa hyvinvointia läpi elämänkaaren*. u.o.: Arene.
- Aula, M. (2011). Barnets rätt till uppfostran - familjecentrets roll i främjandet av en uppfostringskultur som respekterar barnet. i M. Kekkonen, M. Montonen, & R. Viitala, *Familjecenter i Norden - en resurs för barn och familjer* (ss. 56-61). Köpenhamn: Nordiska ministerrådet.
- Backman, A., Korpi, T., & Niemistö, R. (2019). *LAPE handbok - Barnets välmående som gemensamt uppdrag och målsättning*.
- Bell, J. (2016). *Introduktion till forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur.
- Bokström, P., & Sarkadi, A. (2013). Föräldrastöd i förskolan. i A. Harju, & Tallberg-Broman I, *Föräldrar, förskola och skola. Om mångfald, makt och möjligheter* (ss. 193-207). Lund: Studentlitteratur.
- Carlander, H. (2014). *Socialpedagogik*. Stockholm: Sanoma Utbildning AB.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Towns, A., & Wägnerud, L. (2017). *Metodpraktikan - konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Wolters Kluwer.
- ETENE. (2014). *Barn- och ungdomsetik inom social- och hälsovården*. Helsingfors: Social- och hälsovårdsministeriet.
- Finlex. (den 13 04 2007). *Barnskyddslagen 417*. Hämtat från www.finlex.fi den 26 02 2020
- Finlex. (den 13 07 2018). *Lagen om småbarnspedagogik, 540*. Hämtat från www.finlex.fi den 26 02 2020
- Forskningsetiska delegationen. (2013). *God vetenskaplig praxis och handläggning av misstankar om avvikelser från den i Finland*. Helsingfors: Forskningsetiska delegationen.
- Forsström, D. (2017). *Barnfokuserat familjearbete*. Munka Ljungby: Humanistiska förlaget.
- Heikkilä, M. (2019). *Barnets tid. Arbetet för en nationell barnstrategi 2040*. Helsingfors: Undervisnings- och kulturministeriet och Social- och hälsovårdsministeriet.

- Jacobsen, D. I. (2017). *Hur genomför man undersökningar?*. Lund: Studentlitteratur.
- Juslin, E., Davidsson, S., & Liljeroth, P. (2015). *Project-based interprofessional education - learning interprofessional skills for the benefit of children and families*. Åbo: Yrkeshögskolan Novia.
- Kalland, M. (2011). Betydelsen av socialt stöd och reflektiv kapacitet för föräldraskapet. i M. Kekkonen, M. Montonen, & R. Viitala, *Familjecenter i Norden - en resurs för barn och familjer* (ss. 48-55). Köpenhamn: Nordiska ministerrådet.
- Kekkonen, M., Montonen, M., & Viitala, R. (2011). *Familjecenter i Norden - en resurs för barn och familjer*. Köpenhamn: Nordiska ministerrådet.
- Kettunen, J., Kärki, A., Näreaho, S., & Päälllysaho, S. (2019). *Etiska rekommendationer för examensarbeten för yrkeshögskolor*. u.o.: Arene.
- Killén, K. (2009). *Barndomen varar i generationer. Om förebyggande arbete med utsatta familjer*. Lund: Studentlitteratur.
- Killén, K. (2014). *Förebyggande arbete i förskolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Kohonen, I., Kuula-Luumi, A., & Spoof, S.-K. (2019). *Etiska principer och etikprovning inom humanvetenskaperna i Finland*. Helsingfors: Forskningsetiska delegationen.
- Linnosmaa, L., Väisänen, A., Siljander, E., & Mäkelä, J. (2011). Förebyggande barn- och familjetjänster, effekter och kostnader. i M. Kekkonen, M. Montonen, & R. Viitala, *Familjecenter i Norden - en resurs för barn och familjer* (ss. 87-97). Köpenhamn: Nordiska ministerrådet.
- Marklund, K., & Simic, N. (2012). *Nordens barn - tidiga insatser för barn och familjer*. Stockholm: Nordens välfärdscenter.
- Nilsson, L., & Wiedel, D. (u.å.). *Tidiga insatser i förskolan - Erfarenheter från ett utvecklingsarbete i Vara kommun*. Vara: Högskolan Väst och Vara kommun.
- Olsson, H., & Sörensen, S. (2011). *Forskningsprocessen*. Stockholm: Liber AB.
- Patel, R., & Davidson, B. (2011). *Forskningmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.
- Pölkki, P., & Vornanen, R. (2016). Role and Success of Finnish Early Childhood Education and Care in Supporting Child Welfare Clients: Perspective from Parents and Professionals. *Early Childhood Education Journal*, 581-594.
- Riddersporre, B. (2013). Föräldrar, barn och professionellt stöd. i A.-C. Bramhagen, & A. Carlsson, *Hälsofrämjande arbete för barn och ungdomar* (ss. 59-71). Lund: Studentlitteratur.
- Ristikari, T., Törmäkangas, L., Lappi, A., Haapakorva, P., Kiilakoski, T., Merikukka, M., . . . Gissler, M. (2016). *Suomi nuorten kasvu ympäristönä - 25 vuoden seuranta vuonna 1987 Suomessa syntyneistä nuorista aikuisista*. Helsingfors: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.

- Romantschuk, M., & Siimes, U. (2020). *Dagisbarometern 2019. Från information till äkta delaktighet*. Helsingfors: Förbundet Hem och skola i Finland.
- Rousu, S., Puustinen-Korhonen, A., & Keltanen, M. (2011). Förebyggande tjänster - en garanti för barnens och familjernas välbefinnande. i M. Kekkonen, M. Montonen, & R. Viitala, *Familjecenter i Norden - en resurs för barn och familjer*. (ss. 63-68). Köpenhamn: Nordiska ministerrådet.
- Salmi, M., Mäkelä, J., Perälä, M.-L., & Kestilä, L. (2012). *Barnet växer upp i kommunen - hur kan kommunen stöda barnets välfärd och minska risken för utslagning*. Helsingfors: Institutet för hälsa och välfärd.
- Samkommunen K5. (2014). *Plan för barns och ungas välmående inom K5*. K5.
- Sankalahti, A., & Lindberg, P. (2017). *Skapa förtroende skydda barnet*. Helsingfors: Institutet för hälsa och välfärd.
- SBU. (2017). *Utvärdering av metoder i hälso- och sjukvården och insatser i socialtjänsten*. Stockholm: Statens beredning för medicinsk och social utvärdering.
- Sundell, T. (2017). *Barnskyddslagen ur skolans och småbarnspedagogikens synvinkel*. Vasa: Regionförvaltningsverket.
- Taajamo, T. (2013). Familjearbete som närvårdarens arbetsfält. i A. Häkkä, H. Kuokkanen, & A. Virolainen, *För barnets bästa. Småbarnsfostran för närvårdare* (ss. 229-249). Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.
- Utbildningsstyrelsen. (2019). *Grunderna för planen för småbarnspedagogik*. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.
- Vuorenmaa, M. (2018). *Välbefinnandet bland små barn och deras familjer*. Helsingfors: Institutet för hälsa och välfärd.

Rubrik	Databas	Sökord	Avgränsning	Träffar/använda	Sökdatum
Skapa förtroende – skydda barnet	Julkari	Barn AND välfärd AND familj	2010–2020 ”Barn”	58/3	3.2.2020
Barnet växer upp i kommunen – hur kan kommunen stöda barnets välfärd och minska risken för utslagning					
Välbefinnandet bland små barn och deras familjer 2018					
Role and Success of Finnish Early Childhood Education and Care in Supporting Child Welfare Clients: Perspectives from Parents and Professionals	EbscoHost	Finnish AND Early childhood education AND parents	Databas: ERIC 2015–2019 Academic Journals Förhandsgranskade	20/1	13.2.2020
Dagisbarometern 2019	Hem och skola (materialbank)		Dagisföräldrar	8/1	15.2.2020
Challenges faced by social workers as members of interprofessional collaborative health care teams	EbscoHost	Interprofessional AND collaboration AND social work	Subject, Thesaurus term: Social workers Databas: Academic search elite 2015–2019 Academic Journals Förhandsgranskade Full text	35/1	10.3.2020
Barn- och ungdomsetik inom social och hälsovården	Valto	Barn AND föräldrar AND föräldraskap	2010–2020	48/2	4.2.2020
Barnets tid. Arbetet för nationell barnstrategi 2040					
Grunderna för planen för småbarnspedagogik	Utbildningsstyrelsen	Småbarnspedagogik	Publikationer och läromedel	10/1	1.2.2020
<i>Suomi nuorten kasvu ympäristönä - 25 vuoden seuranta vuonna 1987 Suomessa syntyneistä nuorista aikuisista</i>	Julkari	Kedjesökning (Barnstrategin)			4.3.2020

Diskussionsunderlag för fokusgruppsintervjuer med personal inom småbarnspedagogik

Examensarbete Socionom YH
Michelle Nordström & Janette Ekström
Del av Novias projekt *Resursstarka barn*

Arbetsrubrik: Stöd för föräldrar inom småbarnspedagogisk verksamhet.

Inledande frågor om personalens syn på föräldraskap, utmaningar och stödbehov.

Frågor relaterade till personalens erfarenheter om att stöda föräldrar inom verksamheten. Vilket behov av fortbildning och expertkunskap har personalen och vilket stöd kan personalen själva ge föräldrarna?

Diskussion om utvecklat arbetsfält (utökat föräldrastöd) inom småbarnspedagogisk verksamhet. Utvecklingsförslag för sektorövergripande arbete och personals förhållning till föräldrastöd som en del av verksamheten.

Informationsbrev

Vi är två socionomstuderanden, Michelle Nordström och Janette Ekström, som skriver ett examensarbete om småbarnspedagogik som en unik arena för förebyggande familjearbete, vilket är en del av Novias projekt *Resursstarka barn*.

Vi vet redan att genom att stärka föräldrarna stärks även barnen och att förebyggande familjearbete är en socioekonomisk vinst för samhället. Syftet med vårt examensarbete är att ta undersöka småbarnspedagogikens möjligheter som arena för förebyggande familjearbete.

För att åstadkomma denna undersökning behöver vi deltagare till gruppintervjuer (fokusgrupper). Vi önskar att både barnträdgårdslärare, socionomer med barnträdgårdsläraryrke, barnskötare, resurspersoner samt övriga anställda ska delta. För bästa resultat önskar vi mellan 5-8 deltagare per grupp. En gruppintervju beräknas ta ca. 1 timme. Vi önskar kunna genomföra gruppintervjuerna under mars månad.

För deltagarna krävs ingen förhandskunskap - den information vi är ute efter är era erfarenheter och tankar om föräldraskap och föräldrastöd. Deltagandet är frivilligt och den information om deltagarna som kommer att synas i arbetet är vilken yrkesbenämning som respektive deltagare har vilket kopplas samman med svaren. Deltagarnas namn kommer inte att synas.

För att underlätta intervjuprocessen för moderatorn kommer gruppdiskussionerna att bandas in. Inspelningarna behandlas konfidentiellt och endast forskarna kommer att ta del av materialet under analysprocessen, efteråt kommer inspelningarna att förstöras. Moderatoren har tystnadsplikt och i vår arbetsprocess beaktar vi sekretess.

Resultatet från gruppintervjuerna kommer att presenteras i vårt examensarbete, vilket även kommer att speglas mot litteraturstudien i arbetet. Examensarbetet kommer att finnas uppladdat på databasen Theseus efter att arbetet godkänts.

Om ni har frågor angående undersökningen eller intervjuprocessen, vänligen kontakta

Michelle Nordström
michellenordstro@edu.novia.fi
Tel. 050-4948940

Med önskan om fina diskussioner!

Michelle & Janette

KODER	TEMAN	KATEGORIER
<ul style="list-style-type: none"> Engagemang Föräldrar är en stor del av arbetet Fokus på pedagogiken Varierande syn på stöd i fostringsfrågor Ifrågasätter sina arbetsuppgifter med föräldrarna Lyhörd 	Personals arbetssätt och arbetsuppgifter	Hur ser personal på arbetet med föräldrarna?
<ul style="list-style-type: none"> Gränssättning Osäker i rollen som förälder Information om småbarnspedagogisk verksamhet Osäker i fostringsfrågor Behov av stöd i vardagen 	Personals upplevelser av föräldrars stödbehov	
<ul style="list-style-type: none"> Misslyckande som förälder Svårt att be om hjälp Tröskeln bör bli lägre att fråga personalen om hjälp Föräldrar frågar inte om hjälp av personalen Vill måla upp allt perfekt 	Stigmatiserat	Utmaningar i samarbetet med föräldrarna
<ul style="list-style-type: none"> Svårt att nå alla Föräldrar har svårt att släppa in personalen Svårt att nå dem som mest behöver stöd Olika bra relationer Språkliga utmaningar Personalen upplever det svårt att ta upp saker 	Kommunikation	
<ul style="list-style-type: none"> Ingen kontakt till socialvården Personalen upplever spec.barnträdgårdsläraren som den enda hjälpen utifrån Kontakt med psykolog vid utredningar Deltar inte i interprofessionella team Läraren inom småbarnsped./föreståndaren har kontakt med andra aktörer sporadiskt Ingen info hur fall går vidare vid ex. barnskyddsanmälningar Tystnadsplikt – ett hinder för samarbete 	Interprofessionellt samarbete	Personalens behov av fortbildning och sektorövergripande arbete
<ul style="list-style-type: none"> Konsultationsmöjligheter Behov av stöd och handledning Stöd av andra i arbetet med föräldrar Nätverket bör utvecklas 	Fungerande nätverk	
<ul style="list-style-type: none"> Universellt stöd Ett fungerande system Tillräckliga resurser Hembesök Lättillgängligt Låg tröskel – en öppen dörr Hinner stöda föräldrarna En i arbetsteamet Skulle vara insatt i barngruppen från början Ett bekant ansikte En del skulle ta emot hjälp – andra inte 	Förebyggande familjearbete	Personalens tankar om förebyggande familjearbete
<ul style="list-style-type: none"> Möjlighet till konsultation Stöd och handledning av personal Vill hjälpa men hinner inte Hur ser arbetet ut i praktiken? Personalen kan vara kontaktperson Naturliga relationer 	Personalen	